

Univerzita Palackého v Olomouci

Cyrilometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské výchovy

Generační vliv v rodinách na náboženskou výchovu

Bakalářská práce

Autor: Veronika Šefčíková

Vedoucí práce: Mgr. Marcela Fojtíková Roubalová, Ph.D.

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s využitím níže uvedené literatury.

V Olomouci 7. dubna 2018

.....

Veronika Šefčíková

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí své bakalářské práce paní Mgr. Marcele Fojtíkové Roubalové, Ph.D., za její cenné rady, připomínky, ochotu a pomoc při vedení práce. Také bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří se ochotně zapojili do výzkumu a věnovali mi svůj čas. Dále bych chtěla poděkovat rodině a přátelům za podporu během studia.

Obsah

Úvod	6
Teoretická část	8
1. Rodina	8
1.1 Funkce rodiny	9
1.2 Co dítě dává rodině?	10
1.3 Křesťanská rodina	10
1.4 Úkoly křesťanské rodiny	11
1.5 Současný stav rodiny	12
1.6 Rodina a sociální pedagog	13
2. Výchova	14
2.1 Historie výchovy – historické pojetí	15
2.2 Výchovné styly	17
2.3 Rodičovské role při výchově	19
2.4 Cíl výchovy	20
2.5 Cíl křesťanské výchovy	20
2.6 Rodičovské přístupy v křesťanské výchově	21
2.7 Východiska při výchově	21
2.8 Sociální pedagog vychovatel	22
3. Víra a křesťanství	23
3.1 Víra a křesťanská víra	23
3.2 Křesťanství a manželství	24
3.3 Výchova v křesťanství	25
3.4 Křest jako východisko pro výchovu?	25
3.5 Předávání víry dětem	26
3.6 Modlitba	27
3.7 Výchova k modlitbě	27
3.8 Sociální pedagog jako předavatel víry	28
Praktická část	29
4. Metodologie	29
4.1 Cíl výzkumu	29

4.2 Výzkumné otázky	29
4.3 Metody výzkumu	30
4.4 Charakteristika výzkumného vzorku	30
5. Interpretace výsledků rozhovoru	32
5.1 Interpretace rozhovoru Rodina A.....	32
5.2 Interpretace rozhovoru Rodina A1.....	33
5.3 Interpretace rozhovoru Rodina A2.....	34
5.4 Interpretace rozhovoru Rodina B.....	35
5.5 Interpretace rozhovoru Rodina B1	36
5.6 Interpretace rozhovoru Rodina C.....	38
5.7 Interpretace rozhovoru Rodina C1.....	39
6. Vyhodnocení výzkumu	41
6.1 Změny v rodinách generačně	41
6.1.1 Změny v rodině A, A1, A2.....	41
6.1.2 Změny v rodině B, B1	42
6.1.3 Změny v rodině C, C1	43
Závěr	44
Použité zdroje.....	46
Knížní zdroje.....	46
Elektronické zdroje	48

Úvod

Rodina vždy byla a stále je základem společnosti. Je nenahraditelná jak pro dítě, tak pro dospělého člověka. Je místem, kde se člověk vyvíjí a realizuje. Křesťanská rodina je v mnohém podobná té klasické rodině, až na jednu věc, že křesťanská rodina je nepřehlédnutelnou stopou Boha ve světě.

Katechismus katolické církve (2001) o „stopě Boha ve světě“ říká: "V současné době ve světě, který je často odcizený, ba nepřátelský vůči víře, mají věřící rodiny základní důležitost jako ohniska živé a vyzařující víry. Proto 2. vatikánský koncil použil starobylého výrazu a nazval rodinu "rodinná církev" (ecclesia domestica). A v lůně rodiny mají být rodiče slovem i příkladem prvními hlasateli víry pro své děti a v každém z nich mají podporovat jeho vlastní povolání, zvláště pozorně však duchovní povolání".

Práci jsme zaměřili na rodinu a křesťanskou výchovu a předávání víry dětem. Cílem této bakalářské práce je zjistit, jaký mají rodiče vliv na své děti, které později vychovávají své děti. Dále zjistit jakými způsoby se předává dětem víra v rodině; jak rodiče vedou děti k modlitbě; jaký je význam křtu pro rodiče; a v neposlední řadě také to, jak vnímají rodiče kněze, katechety a pastorační asistenty ve vztahu k výchově a předávání víry.

Teoretickou část jsme rozdělili na tři kapitoly. První jsme zaměřili na rodinu; definování rodiny; funkce rodiny. Blíže jsme kapitolu zaměřili na křesťanskou rodinu. Dále úkoly křesťanské rodiny a současný stav rodiny. Na závěr jsme připojili část o sociální pedagogii, v níž jsme přiblížili roli sociálního pedagoga ve vztahu k rodině a možnosti jeho práce s rodinou. Druhou kapitolu jsme věnovali výchově, pojetí a historickému vývoji výchovy. Další část kapitoly jsme věnovali výchovným stylům; rodičovským rolím při výchově; křesťanským cílům výchovy a východiskům při výchově. Jako poslední jsme připojili zamyšlení nad sociálním pedagogem jako vychovatelem, a jeho možností, jak může vychovávat a působit na dítě ze své pozice. Poslední kapitolu teoretické části jsme věnovali víře, specificky křesťanské víře; definici manželství z pohledu křesťanství; specifikům křesťanské výchovy. Konec kapitoly jsme směřovali na rodinnou modlitbu, křesťanskou výchovu dětí a možnosti předávání víry ze strany sociálního pedagoga.

Praktickou část práce jsme zaměřili na metodologii výzkumu; vymezení cílů a výzkumným otázkám. Cílem výzkumu je sledování, jak se generačně ovlivňuje a mění křesťanská výchova dětí v rodinách. K výzkumu nám pomohlo několik vícegeneračních

rodin z farnosti, u kterých jsme pomocí rozhovoru získali potřebné informace. Rozhovory jsme zaměřili také na to, jak nechávají rodiče vstupovat svou víru do života a výchovy dětí; jestli se nechali ovlivnit rodiči při výchově svých dětí, a co pokládají za důležité v křesťanské výchově dětí. Závěr praktické části jsme věnovali interpretaci výsledku jednotlivých rodin a samotnému vyhodnocení výzkumu.

Teoretická část

1. Rodina

Definovat pojem rodina, není jednoduché. Existuje mnoho autorů, kteří definovali rodinu. Jejich definice se liší podle toho, z jakého pohledu se na rodinu dívají (např. z pohledu sociologie, práva, psychologie, ekonomiky či pedagogiky). Klasicky je v podvědomí člověka rodina malou skupinou lidí, která žije společně a je spojená pokrevními svazky a úzkými citovými vazbami. Kraus a Poláčková ve své publikaci používají tuto definici rodiny: „Rodinu lze definovat jako strukturovaný celek (systém), jehož smyslem, účelem a náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí.“ (Kraus, Poláčková, 2001, s. 78)

Rodinné společenství je v dnešní době ovlivňováno závažnými a velkými změnami v lidské společnosti i kultuře. Mnoho rodin však zůstává i v této situaci věrno hodnotám, které tvoří základ rodinného prostředí. (Familiaris Consortio, 1992) Rodinu tvoří určití a nezastupitelní lidé: muž, žena a jejich děti. K rodině patří i společný domov. Nejvýznamnějším znakem rodiny, který ji odlišuje od ostatních rodin, je, že členové rodiny spolu prožívají nejzákladnější a nejintimnější životní události. (Šoltész, 1970) V rodině spolu s ostatními členy rodiny neseme jejich radosti, starosti, úspěchy či neúspěchy. Další definice rodiny je převzata z psychologického slovníku. Zde je rodina definována jako „společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí“. (Hartl, Hartlová, 2000, s. 512)

Základem rodiny je manželství. A člověk k tomu nepotřebuje žádnou náboženskou víru, aby si každý uvědomil, že manželství je základem a že je to něco výjimečného. Obojí pak lze jasně vidět v křesťanské víře. „Dnešní rodina je celou svou strukturou, svými funkcemi a průběhem života i vzájemným vztahem členů něčím jiným, než byly rodiny dřívějších dob. Ani dnešní rodina, jak ji známe, nezůstane takovou, jaká je, a projde změnami.“ (Šoltész, 1970, s. 12) Rodina je ovšem velmi důležitá i pro dospělého člověka. K důležitým hodnotám lidského života patří mít také stálého partnera či mít děti. Děti jsou pak pro dospělého zdrojem hodnot, smyslu jeho života, pocitu odpovědnosti a duševní pohody.

Pokud je pojata rodina z křesťanského hlediska, neexistuje vlastně žádný vzor dokonalé křesťanské rodiny, jenž by ukázal, jak spolu žít a vychovávat děti. Lze si připomenout Svatou rodinu, která až na pár událostí nebyla také obrazem dokonalé rodiny. Tak jako je každý člověk zcela odlišný od toho druhého, tak je i každá rodina odlišná od ostatních rodin. Neexistuje žádný recept nebo univerzální rada na to, jak být dokonalou rodinou. Bůh všechny rodiny povolává ke svatosti, rodina je také místem, kde se každý může stát svatým.

1.1 Funkce rodiny

Na rodinu se v dnešní době klade stále více nároků a požadavků, které by měla plnit. Rodina se v dnešní společnosti stává stále nenahraditelnou institucí, protože nejlepším způsobem spojuje specifické a univerzální – bez osobního, angažovaného zaujetí rodičů na osudu potomků by se děti vychovávat nedaly a bez respektu k danému stavu společnosti a jejím potřebám také ne (Matoušek, 1997). Kraus (2008), ve své knize rozlišuje tyto základní funkce rodiny:

- a) **Biologickoreprodukční funkce** má velký význam pro společnost ale taky pro jednotlivce. Důležité je pro každého jednotlivce, aby měl stabilní reprodukční základ, potřebný pro jeho vývoj.
- b) **Sociálně-ekonomická funkce.** Rodina je chápána jako prvek k rozvoji ekonomického systému společnosti. Jednotliví členové rodiny se postupně zapojují do výrobní i nevýrobní sféry. Rodina je také významným spotřebitelským prvkem.
- c) **Ochranná funkce** rodiny spočívá v zajištění životních potřeb (biologických, hygienických, zdravotních) a to nejen u dětí, ale taky u všech členů rodiny.
- d) **Socializačně-výchovná funkce** rodiny. Prvotní funkci v socializačním procesu je stále příprava dětí a mladistvých na vstup do praktického života. Rodina má také děti učit základní návyky a způsoby chování, které jsou běžné ve společnosti.
- e) **Rekreační, relaxační a zábavná funkce** rodiny, na kterou by se nemělo zapomínat. Zahrnuje aktivity, které všichni členové provádějí společně. Jde o trávení volného času společně se všemi členy.
- f) **Emocionální funkce**, která je nezastupitelná a zásadní. Do této funkce rodiny řadíme citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty.

1.2 Co dítě dává rodině?

To že děti jsou radosti i starosti by odsouhlasila zřejmě většina rodičů, kteří vychovávají své děti. Dalo by se toho hodně spočítat, co rodina dává dětem, ať to je finanční zajištění či jiné. Ale nedávají pouze rodiče nebo babičky, ale také děti něco dávají rodině. Prof. Zdeněk Matějček rozlišil ve své knize *Rodiče a děti* (1986) několik životních potřeb, které děti dávají svým rodičům. Je to **potřeba stimulace**, která vede organismus k činnosti. Z toho pohledu je dítě nevyčerpatelným zdrojem podnětů, přináší plno vzruchu, pohybu, zábavy, někdy ale také starosti a úzkosti. Je možné říci, že bez dítěte by byl život nudný – i manželství by bylo prázdné a nenaplněné. Další potřebu, kterou dávají děti rodičům je **potřeba učení**, rodiče s nimi nabývají nové zkušenosti. Děti s sebou přinášejí i nové životní zkušenosti, ať to jsou ty radostné nebo ty smutné, člověk jimi zraje a vyspívá. Důležitou další potřebou je **potřeba bezpečí a jistoty**, nejenže rodiče mají rádi své děti, ale také děti mají rády své rodiče. Svou lásku k nim vzájemně opětují. Nejlépe je člověku, když má kolem sebe lidi, které má rád a cítí se s nimi tak v bezpečí. **Potřeba společenského uznání** je také důležitá, děti dávají svým uznáním rodiči najevo, že ho uznávají a berou ho jako vyšší autoritu. Poslední potřebu, kterou prof. Matějček uvádí, je **potřeba otevřené budoucnosti**. Ta je důležitá pro každého člověka. Děti ji svým rodičům dávají později ve svých dětech a jejich vnoučatech.

1.3 Křesťanská rodina

Bůh ustanovil manželství a rodinu už při samotném stvoření. (Srv. Gn 1–2) (*pozn. zkratky jednotlivých knih z Bible, které budeme uvádět, jsou podle liturgického překladu Písma.*) Rodinné společenství je v dnešní době provázeno velkými změnami v lidské společnosti i kultuře. Mnoho rodin však zůstává i v těchto situacích věrno hodnotám, které tvoří základ rodinného zřízení, tak jak to učí církev. Křesťanská rodina, by měla dbát na předávání klasických a tradičních křesťanských hodnot. Církev se v této oblasti obrací hlavně na mladé věřící lidi, kteří se chystají vstoupit do manželství a plánují založit rodinu.

Velký zájem o toto předávání představila církev během synody v roce 1980 v Římě. Z ní vyplynulo, že křesťanská rodina je stále první společenství, které má za úkol hlásat evangelium dospělým lidem a dětem a dovést je postupnou výchovou a katechezí k plné lidské a křesťanské zralosti. (Familiaris consortio, 1992) Křesťanská rodina je také rodinou, která je stále na cestě, na cestě k Bohu. Má poslání, aby se stále více stávala tím, čím je, a to je především společenství života a živé, žité lásky. Křesťanská rodina je rodina pokřtěných. Křtem se každý člověk stává Božím dítětem. Křesťanskou rodinu by mělo být vidět všude

ve světě, neměla by být izolovaná pouze za zdmi kostela. (Ponsardová, 2001) Věřící by se měli snažit předávat správné hodnoty společnosti a ne zavírat oči před realitou dnešního světa. Křesťanské rodiny jsou povolány, aby svou důvěru v jejich existenci vkládaly do Boha a nebály se nástrah okolního světa.

1.4 Úkoly křesťanské rodiny

V Božím plánu nalézá rodina nejen totožnost, ale také své povolání – to, co může a musí dělat. Každá rodina objevuje v sobě nepřeslechnutelnou výzvu, která je současně její důstojností a její odpovědností: Rodino, „staň se“ tím, čím „jsi“! (Familiaris Consortio, 1992, čl. 17) Rodina je podle Božího plánu založena jako důvěrné společenství života a lásky, (Gaudium et spes, 48), má povolání, aby se stávala společenstvím života a lásky. Jan Pavel II. ve své adhortaci Familiaris Consortio o úkolech křesťanské rodiny v současném světě zmiňuje čtyři všeobecné úkoly rodiny:

- 1. vytváření osobního společenství,**
- 2. služba života,**
- 3. účast na vývoji společnosti a**
- 4. účast na životě a poslání církve.**

Ježíš s rodinou počítá jako se společenstvím velice závažným. Na druhé straně lze vidět nezávislost Ježíše na rodině, možná až nezájem. Vidíme to tehdy, když povolává své učedníky, bere je od rodiny a očekává od nich, že pro něho vše opustí. Pro některé lidi to může být zarážejí, když říká: „Každý, kdo opustil by domy nebo bratry nebo sestry nebo otce nebo matku nebo děti nebo pole pro mé jméno, stokrát víc dostane a bude mít podíl na věčném životě.“ (Mt 19, 29) V jiném svém výroku ukazuje na to, jako by mu rodinné vztahy překážely. „Kdo přichází ke mně a nedovede se zřici svého otce a matky, své ženy a dětí, svých bratrů a sester, ano i sám sebe, nemůže být mým učedníkem.“ (Lk 14, 26) Každopádně je pro Ježíše a církev samotnou rodina něčím velmi důležitým.

1.5 Současný stav rodiny

Rodina v dnešním světě prochází mnoha změnami, každá doba se nějakým způsobem odrazila ve stavu rodiny, vliv na to měly mnohé historické události. Papež František ve své apoštolské exhortaci *Amoris Laetitia* věnuje velkou část samotné rodině. Dívá se na současný stav rodiny v dnešní době. Příliš velký individualismus v rodině vede k oslabení rodinných vazeb a komunikace v rodině. Na každého člena rodiny se pohlíží jako na samostatnou osobu, což vede k utváření vlastních tužeb považovaných za absolutní. (František, 2016) Svoboda je dobrá věc, ale přílišná svoboda v dnešním světě vede spíše k strachu ze závazku, což platí i pro manželský závazek. Mladí lidé odsunují ideál manželství, které se vyznačuje závazkem a stálostí, na vedlejší místo. Bojí se závazku manželství na celý život. S tím také souvisí dnešním působením mladých na sociálních sítích. „...domnívají se, [...] že lásku je možno začít nebo skončit podle libosti uživatele a také že ji můžou rychle zablokovat.“ (*Amoris Laetitia*, 2016, čl. 39) S city zacházíme tak, jak zacházíme s hodnotnými předměty. Dokud slouží, tak je využíváme, když se však rozbijí nebo okoukají, tak je jednoduše zahodíme a vyměníme za nové.

Rozpady a krize v manželství jsou u některých párů způsobeny tím, že k nim přistupují ukvapeně a bez trpělivosti k vzájemnému odpuštění a porozumění. V dnešní postmoderní společnosti ztrácí manželství hlavně u mladých lidí tu pravou hodnotu. Bojí se manželského závazku a odpovědnosti vůči partnerovi.

V dnešní společnosti také někteří lidé zapomínají na staré lidi, kteří je vychovali a pomohli jim na nohy. Mnohdy je lidé berou jako přítěž ve svém životě a nestarají se o ně. Měli by si takových lidí vážit a ne je „odklízet“ do domu pro seniory. Tito staří lidé mohou mladé lidi obohatit svými zkušenostmi a cennými radami do života.

1.6 Rodina a sociální pedagog

Sociální pedagog by se měl aktivně zajímat o rodinu. Rodina v dnešním světě je velice křehká, a proto je právě úkolem sociálního pedagoga mimo jiné i starost a péče o rodinu. Právě v rodině získává člověk z generace na generaci potřebné zkušenosti. I papež František si všiml, že rodina dnes prochází mnoha změnami. V apoštolské exhortaci *Amoris laetitia* (2016) píše o tom, že by lidé měli o rodinu pečovat, především o ty mladé nově vznikající rodiny. Rodina se stává individualistickou a každý člen rodiny hledí spíše na své osobní potřeby a svůj rozvoj, než na zdravé rodinné vztahy plné vzájemného pochopení a uznání. Rodina není břemeno, které tíží, ale rodina je místem, kde se každý člen dokáže najít a dokáže se realizovat.

Úkolem sociálního pedagoga je předávat zdravé morální hodnoty, především poukazovat na hodnotu rodiny, ve volnočasových institucích či školních zařízeních ukazovat dětem a mládeži, jak správně a aktivně trávit volný čas. Pro děti a mládež je důležité prostředí, ve kterém žijí a vyrůstají, to je ovlivňuje i v dalších etapách jejich života. Prostor může sociální pedagog ovlivnit svou prací a může jej zlepšit. Sociální pedagogové by také neměli zapomínat i na dysfunkční rodiny, které žijí ve špatném prostředí, jež není příliš vyhovující pro zdravý vývoj dítěte. Rodina je pro společnost jednou z nejvýznamnějších hodnot společnosti.

2. Výchova

„Vychovatel má k dítěti přistupovat s úctou a vidět v něm lidskou bytost, která se mu v právu na dobrý život rovná od samého začátku, a která jednou bude stát na jeho místě.“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 267)

Výchova je jedinečný proces. Rodiče si při výchově svých dětí přinášejí své zkušenosti pro výchovu ze svých rodin. V konečném důsledku se většinou snaží vychovávat tak, jak byli vychováváni oni sami svými rodiči. Existuje mnoho definic výchovy. Lze se setkat s různými definicemi od různých autorů. Ta záleží na celkovém pojetí výchovy a východisku výchovy. „Výchova je cílevědomé, záměrné, řízené působení na osobnost žáka s cílem dosáhnout změn v jeho chování a jednání.“ (Pelikán, 1995, s. 34) Záměrnou výchovou předpokládají rodiče, že dovedou své dítě k určitému výchovnému cíli pomocí výchovných prostředků. Na dítě během výchovy působí také bezděčná výchova. Tu dítě vnímá taky, je to především vzájemné soužití mezi ostatními členy rodiny, dodržení stanovených pravidel v rodině, hodnoty, které rodiče vyznávají, způsob jejich života a chování mezi manželi. Dalo by se říct, že je výchova pokus o ovlivnění chování, zlepšení, zdokonalení osobnosti vychovávaného. (Brezinka, 1996)

Z různých pojetí výchovy jsem vybrala několik definic výchovy. „Výchova je cílevědomým a záměrným vytvářením a ovlivňováním podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi a stimuluje jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností.“ (Pelikán, 1995, s. 36) Druhé pojetí výchovy: „Výchova a celé výchovné jednání je především bezprostřední spolubytí člověka s člověkem. Na základě osobních zkušeností, poznání i úvah dochází člověk postupně k tomu, v co věří, v co doufá a co miluje. Žádný jiný mezilidský vztah nedává podnět k sebeuvědomění tak silně jako vztah výchovný.“ (Smahel, 2010, s. 6)

Existuje tradiční pojetí výchovy a nové pojetí výchovy. Tradiční pojetí výchovy je především chápáno jednosměrně. Dítě bylo chápáno jako objekt výchovy, materiál, kterému je potřeba dát určitý tvar, a dát pryč vše nežádoucí. V konečném důsledku šlo o pasivní přizpůsobování, velmi často šlo o odpor ke společenským autoritám. Nové pojetí však chápe dítě a jeho výchovu, jako vzájemné působení mezi rodiči a dítětem. Preferuje se humanistický přístup k dítěti, porozumění, kladný vztah, a vzájemná úcta. (Čáp, 1993)

2.1 Historie výchovy – historické pojetí

Tato podkapitola se zabývá dějinami výchovy. Výchova vždy v sobě odrážela svou dobu, ne vždy byla výchova dětí dobrá. Výchova je tak stará jako samotné lidstvo. Tak jako se dítě vyvíjí a zraje v břiše matky, tak se musí vyvíjet a zrát výchovně v rodině. Archeologické poznatky ukazují, že dělba práce v první společnosti neexistovala. Všichni se učili všemu. V tomto směru byla výchova jednostranná ale také zároveň všestranná. Ovšem i v první společnosti se práce rozdělovala na mužskou a ženskou. Chlapci se učili hlavně vyrábět zbraně, lovit zvěř, dívky se učily starosti o domácnost a starosti o potomky. „Důležitým prostředkem přirozené výchovy již tehdy byla hra, mezi níž a vlastní prací nebyla nijak ostrá hranice.“ (Cipro, 1984, s. 9)

Ve starověkém Řecku byla výchova dětí zaměřena především na to, aby dítě bylo v budoucnu schopno sloužit státu. V Athénách se kladl důraz na moudrost a schopnost dobře mluvit. Naopak ve Spartě se kladl důraz především na tělesnou zdatnost jedince. Některé Platonovy názory na výchovu jsou z našeho pohledu příliš otrokářské, to je však ovlivněno jeho dobou. Svou pozornost věnuje výchově bojovníků a vládců, kteří budou to nejlepší pro svůj stát. Dokonce by podle něj měly být některé děti dávány na výchovu do společných ústavů. (Cipro, 1984)

Ve středověku se projevovala krutost životních podmínek doby. V této epoše byly děti už od útlého věku zapojovány do těžké práce v domácnosti. Všechno bylo také ovlivněno společenským postavením členů rodiny. Až v období renesance a pozdějšího osvícenství došlo k značnému posunu ve výchově dětí a pojetí výchovy vůbec. S touto revoluční změnou ve výchově přišel J. A. Komenský. Důležité podle něj je také péče o duši a mysl dítěte. Komenský se snaží o změnu vnímání významu výchovy a samotného vnímání dětí ve společnosti. Dalším „reformátorem“ ve vnímání a výchově dětí byl Martin Luther, který se zabýval rodinnou výchovou a snažil se rodičům přiblížit děti a jejich vnímání světa.

S další revoluční myšlenkou přišel v devatenáctém století Lev Nikolajevič Tolstoj, a to s odmítnutím tělesných trestů. Děti by podle něj měly mít volnost a svobodu v přirozeném rozvoji, rodiče by měli dětem projevovat především lásku. Za zmínku také stojí ve dvacátém století i Marie Montessori. Montessori se snažila v dětech najít samostatnou osobu, která se sama vyvíjí. Rodiče mají být dítěti nablízku a motivovat ho v činnosti. Byla otevřená přirozené kreativitě dětí a budování jejich osobnosti. Děti jsou vychovávány spíše věcmi, které jim učitelka, rodiče dávají k dispozici než jejich přímým působením. (Cipro, 1984)

S ohledem na zvolené téma a výchovu dětí, nahlédneme na výchovu a vnímání dětí v Bibli. Starý i Nový zákon obsahuje několik částí, v nichž se píše o dětech ve vztahu k rodičům. Ve Starém zákoně v knize Přísloví najdeme odkaz pro děti „Můj synu, poslouchej otcovo kárání a matčiným poučováním neopovrhuj.“ (Př 1, 8) K poslouchání dětem nalezneme v Bibli toto: „Dodržuj můj synu, otcovy příkazy, a matčiným poučováním neopovrhuj. Přivaž si je natrvalo k srdci, oviň si je kolem hrdla.“ (Př 6, 20–21) „Poslouchej otce, on tě zplodil, a matkou nepohrdej, když zestárla.“ (Př 23, 22)

Naopak Nový zákon zmírňuje tvrdost mezi vztahy dětí a rodičů, a snaží se dbát na respekt vůči dětem. „Otcové, neponižujte své děti, aby nemalomyslněly.“ (Kol 3, 21) „Otcové nedrážděte své děti ke vzdoru, ale vychovávejte je v kázni a napomenutích našeho Pána.“ (Ef 6, 4)

Nový zákon nezapomíná ani na děti. Dětem předkládá rady a způsob dobrého chování. „Děti, poslouchejte ve všem své rodiče, protože se to líbí Pánu.“ (Kol 3, 20) „Děti poslouchejte své rodiče, protože to je spravedlivé před Bohem. Cti otce svého i matku svou je přece jediné přikázání, které má zaslíbení: aby se ti dobře vedlo a abys byl dlouho živ na zemi.“ (Ef 6, 1–4)

V Bibli lze taky najít počátek změny ve vnímání dětí a jejich vlastní hodnoty. „Tu mu přinášeli děti, aby se jich dotkl, ale učedníci jim to zakazovali. Když to Ježíš uviděl, rozhněval se a řekl jim: „Nechtě děti přicházet ke mně, nebraňte jim, neboť takovým patří království Boží. Amen, pravím vám, kdo nepřijme Boží království jako dítě, jistě do něho nevejde.“ Objímal je, vzkládal na ně ruce a žehnal jim.“ (Mk 10, 13–16)

2.2 Výchovné styly

Jelikož má výchova v rodině velký vliv na celý život jedince, je žádoucí se v této podkapitole věnovat výchovným stylům, a také nevhodným stylům při výchově. Rodiče mají vliv na výchovu a mravní rozvoj svých dětí. Proto je nejlepší, když rodiče přijmou tuto odpovědnost a naplňují ji vědomě, s nadšením, rozumně a přiměřeně. (Amoris Laetitia, 2016, čl. 260) Výchovné styly jsou styly výchovy, které v sobě odrážejí vztah rodiče a dítěte, vychovatele a vychovávaného. Každý rodič si volí různé výchovné styly. Ty jsou ovlivněny řadou faktorů, jako například zkušenostmi, vlastnostmi, také rodinou, ve které vyrůstal, výchovnými a kulturními tradicemi. (Čábalová, D., 2011) Na každé dítě má výchovný styl rodičů velký vliv. Ale přehnaná péče není výchova a rodič nemůže mít své dítě pod kontrolou, ve všech situacích, ve kterých se může ocitnout. (Amoris Laetitia, 2016, čl. 261)

V minulých letech převládal autoritářský styl výchovy. Dítě muselo poslouchat příkazy rodičů a nebral se ohled na jeho individualitu, ani na to, co si samy děti přály. Výchovu v sobě odrážela hlavně doba, ve které dítě vyrůstalo. V dnešní době se u mnoha rodin uplatňuje demokratický styl výchovy. Lewinova klasifikace výchovných stylů patří mezi nejznámější. Patří do ní autoritativní, liberální a demokratický způsob výchovy (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Demokratický výchovný styl se v dnešní době jeví jako ideální styl výchovy. Tento styl bere v úvahu vlastní individualitu dítěte, jeho přání a klade důraz na osobní rozvoj dítěte. Rodič jde ve výchově svému dítěti příkladem. Je kombinací všech výchovných stylů, ovšem se vším s mírou. Vyznačuje se menším použitím trestů a příkazů. Dítěti je nabízena možnost diskuse o aktivitách, co by chtělo dělat. (Čáp, 1993) Rodič vychovatel chápe dítě jako samostatnou bytost, která má nárok na to, aby se mohla svobodně rozhodovat a aby byla respektována. Takto chápe výchovu Langmeier a Krejčířová (2006). Nutné je dítě vést k samostatnosti a zodpovědnosti za svá rozhodnutí.

Opakem demokratického stylu výchovy je **autoritativní výchovný styl** (dominantní), který se vyznačuje bezpodmínečnou poslušností dítěte. Dítě by se mělo podle tohoto výchovného stylu za jakýchkoliv okolností podřídit rodičovské autoritě. Ve výchově je málo porozumění a respektu k dítěti. Rodič je vnímán jako ten, kdo rozkazuje a trestá. Vychovávanému dítěti se neumožňuje prostor pro vlastní iniciativu a rozvoj vlastní osobnosti (Čáp, 1993). Rodič na názor dítěte nebere ohledy.

Slabším vedením, které není tak striktní jako u dominantního stylu, jenž ovšem není tou správnou cestou výchovy, je **liberální výchovný styl**. Ten se vyznačuje přílišnou svobodou, kterou dává rodič dítěti. Rodič dítě nekontroluje při jeho aktivitách, dává mu naopak při nich volnou ruku, a především v jeho spontánnosti. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

Ze všech výchovných stylů má na vývoj dítěte nejlepší vliv výchova demokratická. U dětí se pozorují lepší pracovní výsledky, zdravější sebevědomí, lepší chování, také schopnost spolupracovat, lepší komunikativní dovednosti a schopnost pracovat v kolektivu. Demokratický styl výchovy udává dítěti hranice, ale zároveň vytváří příjemnou citovou atmosféru a přátelský vztah. Tímto výchovným stylem rodiče u dětí rozvíjí vlastní iniciativu a samostatnost, ale i lepší vztah mezi vychovatelem a vychovávaným (Čáp, 1993). Liberální styl výchovy má mnoho negativních účinků na výchovu dítěte, ale ne však takové jako autoritativní výchova. Liberální výchova tím, že dává dítěti takovou volnost, může na dítě působit pocitem, že o něj rodič nejeví zájem. Rodič neudává přesné hranice, co je špatné a co je dobré. To se také může odrazit na jeho sebehodnocení a sebevědomí. Autoritativní styl výchovy má nepříznivý vliv na utváření vztahu a komunikaci mezi rodičem a dítětem. Takovou výchovou může u dítěte dojít až k frustraci, agresivitě a emočnímu napětí.

Nyní je třeba se zaměřit na jednotlivé styly výchovy. O některých vhodných a nevhodných výchovných stylech při výchově se zmiňuje prof. Matějček (1942). Mezi nežádoucí výchovné styly patří výchova **rozmazlující**, která dítě obklopuje přehnaným množstvím podnětů a předmětů ze strany rodiny. Rodiče dítěti dopřávají všechno, co si dítě zamane. Celý jejich život se točí kolem toho, co si dítě přeje. Takové děti mohou mít problémy s uplatněním se v životě a se snášením vlastní kritiky. Rodiče na takovém dítěti citově lpí, a snaží se mu splnit vše, co si dítě přeje. Mnohdy pak právě tímto stylem výchovy rodiče ztrácejí rodičovskou autoritu.

Dalšími nevhodnými styly mohou být dva protiklady, **přehnaně ochraňující styl** a **zanedbávající styl**. Přehnaně ochraňující výchovu nazývá Langmeier a Krejčířová (2006) jako nadměrně starostlivou výchovu ve snaze chránit dítě před každým rizikem, se kterým by se dítě mohlo v životě potkat. Rodiče mívají přehnanou starost o dítě, aby se mu něco nestalo. Takové dítě je příliš hlídané rodiči a nemá skoro žádnou volnost na to, aby samo objevovalo svět kolem něj a mohlo se rozvíjet.

U **zanedbávajícího výchovného stylu** je to naopak, rodiče se o dítě nezajímají a dítě má tak mnoho volnosti. Podle prof. Matějčka (1992) se takový výchovný styl většinou vyskytuje v rodinách, kde se objevuje patologické chování (týrání dětí, zneužívání apod.), a nižší socioekonomická úroveň. Děti jsou odkázány samy na sebe, jsou zvyklé na hodně volného času, který mohou trávit podle své libosti. Nemají smysl pro zodpovědnost, taková výchova ohrožuje vývoj dítěte.

Je možné se setkat ještě s jedním výchovným stylem, který není vhodný pro dítě. A tím je **perfekcionistický styl**, v němž rodiče vyžadují od dětí perfektní výsledky ve škole a v kroužku, které neodpovídají schopnostem dítěte. Dle prof. Matějčka (1992) je takovou výchovou nazývána přehnaná snaha o dokonalost dítěte. Často se stává, že rodiče chtějí, aby dítě dosáhlo výsledků, kterých chtěli dosáhnout sami.

2.3 Rodičovské role při výchově

Být rodičem, plnit všechny funkce a vychovávat dítě je velmi náročné. Jednotlivé rodičovské role se odrážejí při výchovných stylech. Během výchovy dětí se rodič dostane do několika rolí. Je nutné zmínit několik rodičovských rolí, o kterých píše autoři Wright a Oliver v knize *Raising Kids to Love Jesus* (rodič učitel/instruktor, rodič vůdce, rodič rádce a mudrc, rodič přítel, rodič ochránce a rodič zaopatřovatel).

Na prvním místě stojí role **rodiče učitele a instruktora**, který pomáhá dítěti objevovat svět. Ukazuje mu, jak některé věci chodí. Občas podat pomocnou ruku, a pak nechat dítě objevovat a zkoumat. Rodič v **roli vůdce** pomáhá dítěti odhalovat nové zkušenosti a znalosti. Dítě ho má jako velkého vůdce, kterého následuje a ukazuje mu, jak má věci dělat správně. Opakem je **rodič rádce a mudrc**, ten se snaží dítěti napomáhat ve věcech, které už zná a není si v nich jistý. Je to rodič, na kterého se může obrátit, když si nebude jistý a najde u něj radu. **Rodič přítel** se postupně vyvíjí, tak jak roste dítě. Nejvíce se tento přátelský vztah rodiče přítele s dítětem rozvíjí v době dospívání. Další přirozenou rodičovskou rolí, do které se rodič mnohokrát v životě dostane, je **rodič ochránce**. Tato role se projevuje, když prochází dítě krušnými chvílemi v životě nebo když je mu ubližováno. Rodič ochránce stojí za svým dítětem a je mu oporou a místem, kde se může skrýt. Poslední rodičovskou rolí, kterou je nutné zmínit, je **rodič zaopatřovatel**. Do této role se v životě dostane každý rodič, protože je prvním, kdo se stará a pečuje o dítě. Dále do této role patří pomoc k vlastní samostatnosti. (Wright, Oliver, 1999)

2.4 Cíl výchovy

Cílem výchovy v každé společnosti je společenský ideál. Představa člověka, ke které se má dojít pomocí výchovné činnosti za pomoci výchovných činitelů. Obecně by se dalo říct, že to je ucelená představa vlastností, kterých má být výchovou dosaženo. Cíl výchovy dává rodičům a vychovatelům jasný směr, ke kterému má být vychovávané dítě vedeno. V každé době se cíl výchovy mění, a to kvůli době, která si klade na každého člověka jiné požadavky. V dnešní době díky posunu vědy a techniky se setkávám se zvyšováním nároků a požadavků na člověka.

V cílech výchovy se vždy odrážejí výchovně vzdělávací výsledky a taky předpokládaný vývoj člověka ve všech oblastech. Všechny cíle výchovy by měly být uskutečnitelné, protože cíle, které nelze uskutečnit, nemají hodnotu.

2.5 Cíl křesťanské výchovy

Cílem křesťanské výchovy je osobnost křesťana. Křesťanská výchova má další prostředky, které napomáhají k výchově, jako např. Boží slovo, modlitbu, mši, svátosti a život ve společenství. Dalším cílem výchovy je harmonické působení na dítě, aby se rozvinuly tělesné, duševní, citové, sociální schopnosti.

1. Osobnost mravní – Mravní osobnost je přirozený cíl každé výchovy a je proto i součástí výchovy křesťanské. Předpokladem je rozvinutí všech vloh a schopností. Především jde o učení křesťanských morálních hodnot a zásad, podle kterých bude dítě žít.

2. Osobnost křesťana – Křesťanem se člověk stává dnem přijetí křtu. Pomocí výchovy postupně roste v osobnost křesťana. Přijímá svátosti, dary Ducha svatého a postupně se utváří do ideálu osobnosti křesťanské. (Malý, 1976)

Podobně o cílech výchovy píše i Ponsardová ve své knize Víra v rodině (2008). Ve zdravé křesťanské rodině jsou rodičem pro dítě příkladem, jak žít ve vztahu s Bohem. V rodině se dítě naučí zdravému a otevřenému vztahu s Ježíšem, skrze své rodiče. Učí se, jak budovat trvalé a pravé vztahy s druhými lidmi. Učí se milovat druhé a komunikovat s nimi, řešit a vyrovnávat se s problémy. Rodiče jsou podle svého chování vzorem všech dětí. (Wright, Oliver, 1999)

2.6 Rodičovské přístupy v křesťanské výchově

V křesťanské společnosti také existuje více způsobů výchovy a je na rodiči, aby podle svého přesvědčení zvolil ten správný pro své dítě. Ke křesťanské výchově dětí je možno přistupovat různými způsoby. V *Raising Kids to Love Jesus* (1999) píší autoři o třech způsobech, jak vychovávat děti ve víře.

Prvním způsobem výchovy je **výchova negací** (*vlastní překlad*). Rodiče tímto přístupem k výchově přistupují k dítěti důrazně. Snaží se dítě chránit od negativních věcí, se kterými se mohou ve světě setkat. Dítě kontrolují, co dělá, vysvětlují a zakazují věci, které by dělat nemělo, protože je to špatné. A tak rodiče své dítě vychovávají v tzv. „bublině“. Dalším způsobem výchovy, je **výchova informovanosti**. Tento způsob výchovy si rodiče vykládají tak, že při výchově musejí dítěti poskytnout co nejširší vzdělání v oblasti biblického učení. Cílem této výchovy je „nacpat“ dítěti co nejvíce informací do hlavy a pak až vyroste, bude z něho vzorný křesťan. Třetí cestou je **výchova formálních a neformálních pokynů**. Tento způsob výchovy v sobě zahrnuje to nejlepší ze dvou předchozích způsobů. Při formálním způsobu se rodiče snaží dětem předat informace z Bible ústně. Při neformální výchově je kladen důraz na předávání víry a výkladu z Bible pomocí života rodičů. A tak se jeví způsob neformální výchovy jako nejlepší pro výchovu dětí. (Wright, Oliver)

Nejde o to, předat dítěti naučenou teorii a nauku. Dítě o své víře rodiče přesvědčí a naučí je jedině upřímným a opravdovým vztahem k Bohu a ke Kristu. Jedině tak si dokáže vybudovat osobní vztah k Bohu.

2.7 Východiska při výchově

Dnešní společnost je mnohem jiná, než byla v minulosti, je spíše individualistická. Individualistická společnost je charakteristická snahou co nejvíce osamostatnit jedince ve společnosti. Jde také o hodnotovou orientaci, životní styl, světový názor a morálku. (Pelikán, 1995) Smyslem každé výchovy je pomoci vychovávanému získat osobnostní schopnosti a dovednosti, které mu umožní samostatně a sociálně žít. Dovednosti, které člověk získá během výchovy se odlišují od kultury, ve které člověk vyrůstá. „Ze společenského hlediska je výchova nástrojem k zachování společnosti i její kultury po celé generace.“ (Pelikán, 1995, s. 17) Člověk se rodí nehotový, je připravený se učit a potřebuje se učit. Je odkázán na společnost, ve které žije, na rodinu, rodiče, kteří ho budou formovat a na sebeformování podle ideálů. (Brezinka, 1996)

Každý rodič při výchově svých dětí postupuje podle svého nejlepšího přesvědčení a úmyslu, které získal svou výchovou v rodině, podle toho, jak byl on sám vychováván ve své rodině, nebo podle svých zkušeností a vlastního vědomí, co si myslí, že je správné. Rodiče také vychovávají podle společenských norem dané společnosti, ve které žijí. Učí dítě, co je správné a co je špatné, předávají mu i svou víru. V dnešní moderní společnosti se klade velký důraz na individualitu dítěte, existuje mnoho alternativních výchovných směrů, které se zaměřují na individualitu dítěte a jeho potřeby.

2.8 Sociální pedagog vychovatel

Sociální pedagog v roli vychovatele má velký vliv na dítě, podobně jako rodiče vychovává. Má stejně jako rodič výchovnou odpovědnost. Mít výchovnou odpovědnost znamená, jít vlastním příkladem dětem. Probouzet v dětech důvěru, lásku a úctu k sobě navzájem. (Amoris Leatitia, čl. 263) Kromě toho by měl sociální pedagog výchovu provádět induktivním způsobem, aby dítě samo mohlo objevit důležitost hodnot a norem, a ne aby mu to někdo vnucoval.

Sociální pedagog vychovatel má největší moc vychovávat, působit právě ve volném čase. Zde má možnost ovlivňovat a měnit názory dítěte, jeho postoje a hodnoty. A to buď prostřednictvím her, nebo způsobem jakým vychovatel sám vystupuje a jedná, jaké názory a postoje zastává. Dítě stejně jako od rodičů, tak i od pedagoga vychovatele přebírá to, jakým způsobem chování se samo projevuje.

3. Víra a křesťanství

„Věřit znamená hledat toho, kterého neznáš, znát toho, kterého nevidíš, vidět toho, kterého necítíš, a milovat toho, který hledá, zná, vidí, cítí a miluje.“ Luca Zanchi

3.1 Víra a křesťanská víra

Víra je lidský čin, důvěrný vztah a vzájemné přiblížení se. Je to vztah, který je naplněný důvěrou a láskou. Je to také rozhodnutí, které nás doprovází po celý život, osobní rozhodnutí přijmout ji za svou. Víra v transcendentního a vše přesahujícího Boha je základním předpokladem. Není to však úplným základem obsahu víry. Mnoho autorů se již snažilo přesně definovat, co je to víra. Ovšem žádná definice nebyla dostačující. A tak by se dalo říct, že je víra nedefinovatelná. (Frossard, 1992) Vysvětlení víry lze hledat v lásce, protože Bůh je láska. V psychologickém slovníku je víra definovaná jako „...přesvědčení, postoj, zpravidla emočně silně podmíněné, o existenci a pravdivosti určitého jevu, který jednoznačnými a jasnými důkazy nelze potvrdit ani vyvrátit.“ (Hartl, Hartlová, 2000, s. 671)

V listě Židům se píše o víře takto: „Věřit Bohu znamená spolehnout se na to, v co doufáme, a být si jisti tím, co nevidíme.“ (Žid 11, 1) Mnoho lidí vnímá víru jako dar, který získává. Podobně je to tak psáno i v listě Římanům...“víra, kterou každému udělil Bůh.“ (Řím 12, 3) A v dnešní uspěchané době by křesťané měli víru brát jako nejcennější dar, který by měli rozvíjet, pěstovat a chránit. Víra je osobní vztah, vlastní zkušenost, kterou každý člověk zakouší sám na sobě. Každý ji vnímá jinak, a proto je tak těžce definovatelná.

Co to je ta křesťanská víra? „Základní charakteristikou křesťanské víry na rozdíl od víry ve většině jiných náboženství (hinduismus, různé cesty jógy) nebo na rozdíl od jiných nábožensko-filozofických postojů (např. buddhismus) je to, že křesťanská víra je odpovědí na Boží čin, na Boží sebezjevení.“ (Aleš Opatrný, 2001) Spočívá v osobním rozhodnutí přijmout Ježíše do svého života. Základními kroky, jakými se člověk může stát křesťanem, je uvěření, uvěření v Krista a přijetí svátostného křtu. Kdo je pokřtěn, patří do společenství církve. Víra je pro křesťany cesta k Bohu a ke spáse, nevyčerpatelný zdroj lásky a milosti. Křesťanství je monoteistické náboženství, které vzniklo z židovství. Vyznavači římskokatolického náboženství věří v trojjediného Boha, jeho syna Ježíše Krista a Ducha svatého. „Víra není světlem, které rozptýlí všechny naše temnoty, ale lampou, která vede naše kroky noci.“ (Papež František, 12/2013)

Na otázku, co je to víra, jeden kněz odpověděl: „Víra je pro mě vztah – důvěrný a láskou naplněný vztah člověka a Boha, kdy si uvědomuji, kdo jsem já a kdo Bůh. Je to vztah s Tím, kdo mi dal život, kdo můj život obnovil a osvobodil a kdo můj život naplňuje silou.“ (Jakub Dominik Štefík) Víra a křesťanská víra je tak osobní pojem pro každého, že je těžko definovatelná. Víra a také ta specificky křesťanská víra nemůže být vepsána do knih jako definice, protože víra je živá.

3.2 Křesťanství a manželství

Manželství vzniká spojením muže a ženy v nezrušitelném svazku. V dnešní době se to už stává jevem ojedinělým. Partneři spolu žijí „na zkoušku“ a nejsou tak ničím vázáni, každý z nich má svůj prostor a čas na svůj život. I přesto nelze zapomínat, že manželství je nezrušitelný svazek mezi mužem a ženou, ustanovený již u samotného stvoření. Stává se zvláštním, specifickým způsobem, kterým jsou manželé účastni na samotné lásce Krista, a jsou povoláni, aby tuto lásku žili a předávali dál. „Podle Božího plánu je manželství základem pro větší společenství, pro rodinu.“ (Familiaris Consortio, čl. 14) O Božím ustanovení manželství se lze dočíst i v evangeliu podle Marka „Bůh učinil člověka jako muže a ženu, proto opustí muž svého otce i matku a připojí se ke své manželce, a budou ti dva jedno tělo, takže již nejsou dva, ale jeden. A proto co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.“ (Mk 10, 7–10)

V křesťanském manželství to není svazek dvou lidí, ale tří. Tvoří ho oba manželé a Bůh. Manželé by si měli uvědomit, že je to něco, co je na celý život. A proto je důležité, aby se dokázali jeden druhému odevzdat a přijmout toho druhého i s jejich chybami. „Manželský svazek, kterým muž a žena mezi sebou vytvářejí nejvnitřnější společenství celého života, zaměřené svou přirozenou povahou na prospěch manželů a na zplození a výchovu dětí.“ Takto se o svátosti manželství je možné dočíst v Katechismu katolické církve č. 1601.

Čím jsou manželé pro církev? Otázka by měla být spíše položena opačně, čím je církev pro manžely? Hlavním aktem z celého svatebního obřadu je společný a vzájemný manželský slib. Kněz se snoubenců ptá na několik otázek. Třetí otázkou před uzavřením samotného slibu je: „Chcete založit rodinu. Ptám se vás před církví a před Bohem, přijmete děti od Boha ochotně a budete je vychovávat podle Božího zákona?“ Zde se snoubenci zavazují slibem do budoucna, že budou vést své děti k víře a k Bohu. Také i to, že oni sami chtějí, aby jejich děti byly vedeny k té víře, a oni jim budou oporou na této cestě.

3.3 Výchova v křesťanství

Narozením dítěte do rodiny nastává manželům velký lidský úkol, a to vést a správně vychovávat své dítě. Výchova dítěte není jednou z rodičovských povinností, kterou si lze odškrtnout spolu s dalšími úkoly. Je to povolání a poslání být rodičem a vychovávat. Pod výchovou se běžně rozumí všechno, co formuje druhého. Jde především o vliv rodičů, nelze taky zapomínat na vliv prostředí, se kterým je dítě v kontaktu (ve školce, ve škole apod.), nebo taky na vliv ostatních lidí, se kterými se setkává - příbuzní, vychovatelé, učitelé, spolužáci, přátelé a kamarádi. Všechno, co dítě obklopuje a na něj působí, jej vychovává a určuje jeho život. (Dobson, 1995) Dítě rodiče vychovávají stále, v každém okamžiku života, i když si myslí, že ne. Také to, jak se rodiče mezi sebou baví, jak mluví, jak se oblékají, s jakými lidmi se scházejí, to všechno má velký vliv na dítě.

Křesťanská víra a výchova by se neměla nějakým způsobem odlišovat. Víra, kterou rodiče a pak i děti žijí, by se měla projevovat v jejich životě. Věřící křesťan nemůže pak vychovávat jinak než křesťansky. Rodiče předávají své životní i duchovní hodnoty dítěti. (Šoltész, 1970) Někteří rodiče dávají dítěti samotnému možnost se rozhodnout pro víru v Boha. Rodiče by měli vést své děti od narození k víře v Boha, především svou vírou a životem., jít dítěti příkladem, který uvidí, když bude vyrůstat.

3.4 Křest jako východisko pro výchovu?

V dnešní době stále přibývá rodičů, kteří své děti nechávají pokřtít z důvodů, že je to rodinná tradice. Zapomínají však na vážnost křtu dítěte. Křest nelze brát jako první krok k náboženské výchově dítěte. Je to přivedení k novému zrození z vody a Ducha svatého. Křest je novým zrozením. Člověk získává nový rozměr svého života. Dítě křtem dostává tři božské ctnosti: víru, naději a lásku. K tomu dostává také sedm darů Ducha svatého, pomocí kterých mu Bůh dává pomocnou ruku v těžkých, kritických chvílích života. Těmi dary jsou: dar moudrosti, rozumu, rady, síly, umění, pevné důvěry v Boha a bázně Boží. Křest je velmi důležitý pro dítě a není dobré mu přikládat pouze tu tradiční a rituální povahu. Neboť právě dnem křtu se dítě stává přijatým dítětem Božím, s právem přijímat i ostatní svátosti. (Lobkowicz, 2009)

V katechismu se o svátosti křtu dočteme: „Křest je základem celého křesťanského života, vstupní branou k životu v Duchu a bránou, která otvírá přístup k ostatním svátostem.“ (Katechismus katolické církve, č. 1213)

Krásným zvykem, který by se měl zachovávat v rodinách, je připomínat den křtu dítěte. Proto se v některých rodinách zapalují křestní svíce a pokládá se na rameno dítěte jeho křestní roucho na připomínku tohoto dne, kdy se stalo dítětem Božím.

V současnosti se kněží setkávají s několika typy rodičů. Jedni z nich jsou aktivní praktikující věřící. Rodiče si uvědomují, co to znamená křest, má to pro ně určitou duchovní hodnotu. Další jsou věřící rodiče, kteří mají určitý vztah k víře, ale nejsou praktikující. Ti však své dítě dávají pokřtít z důvodu, že tak to má být, protože v jejich rodině se to tak dělá odjakživa, a babičky si to přejí. Posledním typem rodičů, kteří si přejí pokřtít dítě, jsou nevěřící rodiny. Ty ve křtu vidí pěknou tradici, rituál, který by měl dítěti pomoci od špatných věcí, zlých duchů apod. Měly by si však uvědomovat, co na sebe berou za závazek při křestní slibu. Křtem je pokřtěný přivtělen ke Kristu a stává se mu tak podobným. Křest se uděluje jednou provždy a nemůže být opakován nebo odvolán. (Katechismus katolické církve, č. 1121)

3.5 Předávání víry dětem

Většina rodičů si klade otázku: *Kdy mám své dítě vychovávat k víře?* Odpovědi jsou různé. Každý rodič s výchovou začíná odlišně, nikde není přesně napsáno, odkdy se má dítě vést k víře. Na prvním místě by měli vést k víře rodiče, širší rodina a kněží, ti, kteří dítěti předávají víru. Není k tomu předem vytvořená metoda, jak dětem předávat víru, je to především otázka víry rodičů. (Ponsardová, 2001) Bůh předává víru dětem prostřednictvím rodičů. S předáváním víry může začít matka, když dítě počne. Dítě slyší její hlas a když se modlí, tak to dítě vnímá. Po narození dítěte má matka nejvíce času na to, aby se věnovala dítěti zvláště při kojení dítěte. Matka nemůže nic jiného dělat, a tak se plně věnuje dítěti, tehdy má čas na to, aby se modlila spolu s dítětem. Ještě dříve, než rodiče začnou děti učit modlitbám a tomu, jak se modlit, tak by se rodiče měli modlit za své děti. Jsou však rodiče, kteří předávání víry nechávají na kněžích ve farnostech, když děti dají nástupem na základní školu také do náboženství.

Nejvíce ovšem dítěti do života dá víra v rodině, která je tam žitá. Rodiče by měli dětem předat víru, svým způsobem života, názory a hodnotami, které vyznávají. Měli by je také vést v pozdějším věku k četbě Písma a osobní modlitbě. Vlastní zkušenost s vírou si musejí prožít sami, pak se jim jejich víra upevní a budou k ní mít osobní vztah.

3.6 Modlitba

Modlitba je osobní komunikace s Bohem. Právo na modlitbu nemají jen někteří lidé „ti vyvolení“, toto právo na modlitbu má každý člověk. Modlitba patří neoddělitelně k člověku, stejně jako dýchání, jídlo nebo láska. Může se odehrávat několika způsoby, pomocí rozhovoru vlastními slovy, tichému naslouchání Bohu, pomocí čtení Bible nebo modlitbou růžence. (Modlitba jako vztah) Sv. Terezie z Avily hovoří o modlitbě „...modlitba není nic jiného než rozhovor s přítelem, se kterým se rádi a často scházíme o samotě, abychom si s ním mohli promluvit, protože nás miluje.“

Ježíš je vzorem křesťanské modlitby. Právě od Ježíše je možné se učit modlitbě tím, že člověk vstoupí do důvěrného vztahu s Bohem „přítelem“. V modlitbě shrnuje Bohu své touhy, přání, obavy a starosti. Pokořuje se před Bohem a prosí ho, když se nemodlí, jako by tím říkal, že nic kromě sebe nepotřebuje. Bůh zná naše myšlenky a potřeby, ale reaguje až na naše modlitby. (Wright, Oliver, 1999)

Také rodinná modlitba má své zvláštní znaky. Je to společná modlitba muže a ženy, rodičů a dětí. Kristus věřící ujišťuje o své přítomnosti v evangeliu podle Matouše: „...shodnou-li se dva z vás na zemi v prosbě o jakoukoli věc, můj nebeský Otec jim to učiní. Neboť kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich.“ (Mt 18, 19–20) Církev vybízí rodiče, aby se modlili za své děti. V modlitbě prosí, aby se Boží přítomnost stala nepostradatelnou složkou v jejich životě. „...velkou moc má vroucí modlitba spravedlivého.“ (Jak 5, 16) Modlitba by měla hrát ústřední roli při předávání víry dětem v rodině.

3.7 Výchova k modlitbě

Kromě úkolu kněží vést k modlitbě mají svůj úkol v této oblasti i rodiče. Rodiče by měli své děti vést k modlitbě již od útlého dětského věku. Postupně je vést k objevování Božího tajemství a k osobnímu rozhovoru s Bohem. (Familiaris Consortio, 1992) Nenahraditelnou složkou výchovy k modlitbě je osobní zkušenost v rodině, kdy dítě vidí své rodiče při modlitbě. Dítě uvidí své rodiče při modlitbě a rodič tak i dítě vtáhne do společné modlitby.

Modlitba je základní složkou křesťanského života. Není to však nějaký únik před každodenními problémy, nýbrž dává vnitřní popud k tomu, aby věřící dokázali zvládat těžkosti každodenního života. (Malý, 1973) Dítě, které je vedeno k modlitbě, samo začne mít potřebu se modlit, je to také znamením, že přijalo Boha do svého života. V dítěti se

upevňuje vědomí, že není nikdy samo, že je sním velký, mocný a dobrý Bůh. Není důležité učit děti modlitby nazpaměť. K tomu dospějí postupně. Když se lidé modlí, navazují vztah s Bohem, mluví s ním a naslouchají mu. Rodiče by měli děti učit modlitbu děkovnou a prosebnou, učit je všímat si věcí kolem sebe, a za ty věci pak Bohu děkovat. Později se dítě začne samo vyjadřovat ve své modlitbě samostatně. (Malý, 1973)

O tom, kdy dítě vést k modlitbě se hezky zamýšlí Christine Ponsardová. Snaží se na to dívat úplně od začátku, odkdy dítě vstupuje do vztahu s těmi, kdo ho milují? Je to od doby, kdy ho počnou. Modlitba je vztahem lásky a své dítě milujeme od samého počátku, stejně tak, jak ho miluje i Bůh. (Ponsardová, 2001) Nejprve stačí jednoduchá krátká slova (Amen apod.). Postupně by se děti měly učit důležité modlitby, mezi které patří Otčenáš, Zdrávas Maria. Neměly by se je učit nazpaměť jako básničku ve škole nebo nějakou látku, které pak nerozumí. Měly by se je učit srdcem, tak si je nejlépe zapamatují.

3.8 Sociální pedagog jako předavatel víry

Na dítě stejně jako rodič nebo kněz působí i sociální pedagog., a to také v oblasti předávání víry. To se děje hlavně tím, jak žije a jak nechává svou víru projevovat ve svém životě a v práci. Nelze tvrdit, že by mělo jít o násilné učení víry nebo nucení k modlitbě. Především by mělo jít o důkaz toho, jak se žije společně s Bohem v životě tím, jak se projevuje ve své práci a v práci s dětmi. Tak jak se pro dítě stává vzorem rodič, tak se později jeho vzorem může stát i kněz nebo sociální pedagog jakožto vychovatel.

Sociální pedagog může také pracovat v církevních zařízeních, kde mohou děti trávit svůj volný čas. Dovedu si sociálního pedagoga představit i ve farnosti, v níž by připravoval kroužky, výlety a akce pro děti, podílel by se na aktivitách ve farnosti, především prací s rodinami a dětmi. V případě doplnění studia v oblasti náboženské výchovy a katecheze by mohl také vyučovat náboženství ve farnosti.

Praktická část

4. Metodologie

4.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je generační ovlivnění při výchově dětí a vliv rodičů na výchovu dětí, kterou si zase ony nesou do výchovy svých dětí. Otázkou také je, jestli je jejich rodiče ovlivnili ve výchově dětí. Dalším cílem výzkumu je, jak rodiče předávají víru, a co pokládají za důležité ve výchově k víře, podstatný je jejich názor na svátost křtu a význam rodinné modlitby. Ve výzkumu jsme se zajímali o názor respondentů na to, jak vnímají kněze, pastorační asistenty a katechety ve vztahu k předávání víry. Jestli je berou jako hlavní aktéry v předávání víry, nebo jsou doplněním, a hlavní úlohu má v tomto případě rodič.

4.2 Výzkumné otázky

1. Pocházíte z věřící, nebo nevěřící rodiny?
2. Jak se ve Vaší době dívali nevěřící lidé na to, že chodíte do kostela a jste věřící. Změnil se podle Vás nějak pohled na to, jak se lidé dívají na to, že jste věřící a chodíte do kostela?
3. Když zavzpomínáte, vedli Vás už od malička Vaši rodiče k víře? A jak to vypadalo?
4. Je pro Vás víra důležitá? Jak moc ji necháváte projevovat ve Vašem životě?
5. Jak jste vychovávali své děti k víře? Co pokládáte za důležité ve výchově?
6. Vedli jste nějak děti k modlitbě?
7. Byla u Vás rodinná modlitba u jídla samozřejmostí?
8. Co je pro Vás křest. Je to spíše tradice, zvyk, nebo důležitý okamžik v životě dítěte?
9. Co všechno podle Vás má obsahovat/znamenat křesťanská výchova dětí?
10. Jak vnímáte kněze, pastorační asistenty a katechety ve vztahu ke křesťanské výchově? Jsou podle vás hlavními aktéry při křesťanské výchově nebo spíše dalšími osobami, které na dítě působí a vedou ho k víře, hned po rodičích a rodině?
11. Při svatbě jste se Bohu zavázali, že Vaše děti povede k víře, k Bohu, jak toto podle Vás naplňujete? / jak jste toto podle Vás splnili?

4.3 Metody výzkumu

Pro výzkum jsme zvolili kvalitativní výzkumné šetření. „Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“ (Creswell in Hendl, 2008) Jako metodu jsme zvolili polostrukturovaný rozhovor, na základě, kterého jsme zjišťovali potřebné informace pro výzkum. Tato metoda je vhodná z toho důvodu, že výzkumník může během rozhovoru měnit pořadí kladených otázek podle okolností. Tázající může díky otevřeným odpovědím volně hovořit, to může být rovněž malé negativum. Respondent tak může odbíhat od kladené otázky výzkumníkem.

Výhodou kvalitativního výzkumu je podrobný popis a vhled při zkoumání problémů (Hendl, 2008, s. 50). Rozhovory jsme vedli jak s rodiči, tak s jejich dětmi a jejich manžely či partnery. Díky polostrukturovanému rozhovoru jsme se mohli respondentů doptávat na otázky, které nám pomohli lépe pochopit jejich situaci. Všechny rozhovory jsme pořizovali formou nahrávek a pak jsme použili metodu doslovné transkripce. Následně jsme z cílů výzkumu určili několik kategorií, které byly důležité pro výzkum. Z výběru jsme následně vytvořili interpretace rozhovorů. Vyhodnocení výzkumu jsme udělali v rámci rodin generačně. Zaměřili jsme se na možné změny ve výchově a případné ovlivnění výchovy ze strany rodičů.

4.4 Charakteristika výzkumného vzorku

Pro výzkumné šetření jsme vybrali tři vícegenerační rodiny z farnosti. Volili jsme je z farnosti, kterou dobře známe, především z důvodu, aby během rozhovorů byla přítomna vzájemná důvěra a otevřenost. Rozhovory byly vedeny, jak s prarodiči, tak i s jejich dětmi, a to s každým párem zvlášť.

První zkoumaná vícegenerační rodina, v práci vedena jako Rodina A (prarodiče) a Rodina A1 (jejich dcera) a Rodina A2 (jejich syn s přítelkyní). Je to rodina, v níž oba rodiče pocházejí z věřící rodiny. Jejich rodina se skládá z pěti členů. Nejstarší dcera je vdaná a má s manželem tři děti, bydlí na druhé straně republiky (Rodina A1). Prostřední syn žije se svou přítelkyní, mají spolu ročního syna (Rodina A2). Mají ještě nejmladšího syna, který navštěvuje gymnázium a žije s nimi v domácnosti.

Druhou zkoumanou vícegenerační rodinou je Rodina B a Rodina B1. Matka ze zkoumané rodiny je věřící, pochází ze Slovenska a manžel nebyl věřící, původem z Česka.

Nyní je manželka ovdovělá. Měli spolu dva syny. Jejich starší syn žije s přítelkyní na Slovensku, v mém výzkumu nevystupuje. Mladší syn se oženil a s manželkou mají dvě dcery (Rodina B1).

Třetí dotazovanou rodinou je čtyřčlenná rodina. Respondentka pochází z věřící rodiny. Je to věřící neúplná rodina (Rodina C), manžel se s respondentkou rozvedl, když dcery chodily na základní školu. Od té doby vychovávala dcery sama. Dvě dcery zatím nemají rodinu. Třetí dcera se vdala a s manželem vychovávají dvouletou holčičku (Rodina C1).

5. Interpretace výsledků rozhovoru

5.1 Interpretace rozhovoru Rodina A

V první zkoumané rodině (Rodina A) jsou oba rodiče věřící a pocházejí z věřící generační rodiny, kde byla víra a náboženství brána jako tradice a samozřejmost. Mají spolu dohromady tři děti, nejstarší dceru (zkoumaná Rodina A1), prostředního syna (Rodina A2) a nejmladšího syna. Oba respondenti vyrůstali v době socialismu a tím, že byli věřící, vnímali určitý nátlak a opovrhování ze strany ateistické společnosti. Nejvíce to oba vnímali na základní škole „Ta třída byla nepřátelská, náš třídní byl velký komunista.“ „Taky si vzpomínám, že se nás učitelka ptala, kdo chodí do náboženství... a ve třídě jsme o sobě věděli, ti, kteří jsme chodili do kostela... tak jsem se bála zvednout tu ruku... no pak jsem ji nakonec zvedla a spolu se mnou ji zvednul jeden kluk... ale ostatní se báli... a přitom nás tam bylo více, co jsme byli věřící.“ Oba respondenti vzpomínají na tu dobu velmi dobře, i když mnoho lidí se bálo dávat najevo svou víru. Rodiče obou respondentů i během režimu chodili do kostela. Muž dokonce vzpomíná, jak během socialismu chodil ministrovat a zvonit na kostel: „A ti, kteří byli věřící a viděli mě, že jsem chodil veřejně ministrovat, a chodil jsme s pátery, tak se na mě dívali s obdivem, že jsem se nenechal zastrašit. Čili, ti lidi se na mě dívali jako na takového hrdinu, co se nebojí.“ Dnes se situace změnila, oba vnímají větší volnost a svobodu toho, v co člověk věří. Na pracovišti nepociťovali ze strany zaměstnavatele ani zaměstnanců odmítnutí. I když je situace ve společnosti volnější, tak respondentka vnímá, že víra u mladých lidí dnes není opravdová. „Buď to je v dnešní době vlivem tohoto šíleného ateismu, který je všude. A morálka a hodnoty, které jsme kdysi zastávali, dnes nejsou... úplná krize... i to prostředí ve kterém žijeme...děcka nemají třeba takové to společenství, kde by společně prožívali víru.“

Víra a osobní vztah s Bohem je pro oba respondenty důležitá „alfa i omega všeho“. Jejich rodiče je vedli k víře od malička. U obou to bylo trochu odlišné. Respondentku vedli k víře především vlastním příkladem, samozřejmostí bylo chození do kostela, rodinná modlitba a slavení svátků. Respondent vzpomíná, že jeho vedla k víře hlavně matka, která byla v této oblasti ráznější, a dále to byli kněží. Podobně se to snažili aplikovat ve výchově i u svých dětí. Respondent vnímá, že svou výchovu více přizpůsobil manželčině výchově, ale on se snaží být více demokrat. Víra je podle nich dar, který mají rodiče dětem předat vlastním příkladem života. „Ale zkušenost s vírou si musí pak zakusit sami.“ Kromě vlastního příkladu, který je důležitý pro respondentku, pokládají za důležité v oblasti křesťanské výchovy četbu Písma a dobré křesťanské literatury, duchovní cvičení. Pro oba

respondenty hodně duchovně znamenalo poutní místo Međugorje, kam brali od malička i své děti.

Rodinná modlitba byla pro ně důležitou součástí, vyvíjela se podle toho, jak děti vyrůstaly. Nejprve se učily děti klasické modlitby jako je Otče náš, Zdrávas Maria apod., postupně modlitbu růžence. Křest vnímají jako samozřejmost, „svátost číslo jedna“. Vnímání kněží bylo v jejich době jiné, než je dnes. V době, kdy vyrůstali, byl kněz autoritou, kněz se staral o kostel, sloužil mše svaté, vyučoval náboženství. Nebyl však vnímán jako hlavní osoba v předávání víry dítěti. Hlavním místo měl a stále by měl mít rodič. „Každý v tom má svoji úlohu...“ Za jejich dětství a mládí nesměli být katecheté, a tak nemají s nimi žádnou zkušenost.

5.2 Interpretace rozhovoru Rodina A1

Respondentka pochází z výše zmíněné rodiny, provdala se za muže, který pochází z nevěřící rodiny, když se poznali, našel si cestu k víře a konvertoval. Její manžel kvůli zahraniční pracovní cestě ve výzkumu nevystupuje. Mají spolu tři děti, nejmladší holčičce jsou tři roky, prostřednímu synovi je pět let a nejstaršímu synovi je sedm let. Jako malá se vždy setkala s nějakou komplikací nebo překážkou ve vztahu k její víře. Ať už to bylo ve školce, kde to tolik nevnímala, nebo později na základní škole, kde se na ni někteří vyučující dívali skrz prsty. „A vnímala jsem to tak i u obhajoby bakalářky, kdy mi to dával oponent dost sežrat... a to hlavně kvůli mému tématu.“ V dnešní době vnímá změnu v tom, že jsou lidé více chápaví a berou to, že člověk věří např. v Boha. Víra je pro respondentku důležitá „drží mě nad vodou“. Víru vnímá jako dar, který dostala od Boha prostřednictvím rodičů. Důležitá pro ni však byla vlastní zkušenost s Bohem, kterou získala v Međugorji, kam ji se sourozenci brali rodiče od malička.

Vedení k víře vnímala ze strany rodičů spíše příkladem a vysvětlením. „Velkým příkladem pro mě byla i babička a děda, kteří s námi bydleli, a já je mohla vidět, jak se modlí a jak tu svoji víru žijí.“ Ve výchově svých dětí čerpá z příkladu, který sama zažila v rodině, k čemu ji rodiče vedli. „...za nejdůležitější pokládám svůj a manželův příklad, i když on čerpá trochu z jiných zkušeností s Bohem než já.“ Ve výchově ve víře se snaží s manželem budovat dětem osobní vztah s Bohem. Když byli kluci malí, tak je učila děkovné modlitby. To se snaží učit i svou mladší dcerou, když se společně večer modlí. Respondentka dává ve výchově volnost tomu, aby se dítě samo rozhodlo, jestli se chce modlit nebo ne, „...kluci se dostávají do věku, kdy se jim do toho moc nechce. Takže, když nechtějí, tak jdou vedle, ale stejně to dopadne tak, že nakonec přijdou.“ Společně se jako celá rodina modlí před jídlem.

S manželem má respondentka naučené, že se vždy před jízdou v autě s dětmi pomodlí, než vyrazí. V rámci křesťanské výchovy se snaží předat dětem základní křesťanské zásady, co se má a co se nemá.

Křest stejně jako její rodiče vnímá jako důležitou svátost pro dítě. „Měla bych strach o své dítě, kdybych ho nedala pokřtít.“ Vnímá ale, že v dnešní době je v povědomí lidí málo zakořeněná pravá symbolika křtu, který uděluje kněz. Kněze vnímá jako autoritu, tak jak ji to učili v rodině, katechety vnímá však jako pomocníky pro kněze v předávání víry. „Na prvním místě by měli však stát rodiče a rodina, kteří tomu dítěti předávají tu víru, oni mají tu odpovědnost za to dítě. Na druhém místě je pak ten kněz, nebo katecheta.“

5.3 Interpretace rozhovoru Rodina A2

Další respondent je synem Rodiny A, žije s přítelkyní, která pochází z nevěřící rodiny, kde jedinou věřící osobou byla babička z matčiny strany. „V dospělosti se mamka dostala k víře sama, a tak i mě přivedla k víře kolem 14 let.“ Nyní jsou oba partneři praktikujícími věřícími a mají spolu ročního syna. Respondentka se v době svého mládí setkala s dehonestací víry a vtipnými narážkami, a to ze strany jak spolužáků, tak ze strany otce. Její partner vyrůstal od dětství v křesťanském prostředí, a tak si nějaké narážky na svou víru neuvědomuje. „Pak jsem chodil na Biskupské gymnázium, kde jsem byl opět v křesťanském prostředí, kde se ve mně zase vztah k víře a k Bohu upevňoval.“ Změnu pohledu nevěřících na věřících nedokážou z vlastní zkušenosti popsat, protože žijí a scházejí se s věřícími přáteli. „Ale myslím, že se obecně tento pohled změnil. Ale zase si myslím, že se spousta lidí možná nevěřičně dívají na to, čemu věříme. Tak to vnímám ve vztahu k svému tatškovi.“

Respondentka vyrůstala v prostředí, kde ji k víře jako malou vůbec nevedli. „Jen mě nechali pokřtít, protože to jednak bylo hezké a za druhé si to babička přála. Její přítel chodil od malička do kostela. „...hlavně si vzpomínám na nedělní rána, kdy nás trochu nutili.“ Postupem času, když je dospělý, je za to rád, protože mu to dalo řád a návyk. Za zlomový moment v jeho víře považuje Međugorje, kam jezdíval od malička s rodiči. „Dalo mi to osobní zkušenost s Bohem, za což jsem velmi rád.“ Respondent vnímá výchovu k víře ze strany rodičů spíše jako příkazy, že tak se to má dělat, protože jediné tak je to dobré. Víra je pro oba velmi důležitá v jejich životě. Vnímají však, že v dnešní době, kdy je svět uspěchaný a každý se za něčím honí tak, je těžké udělat si čas na Boha. „Já vnímám, že mi bylo mnoho dáno od Boha, ale svým životem... jakože uvést to všechno, co mě rodiče učili, je pro mě často velmi náročné...“

Vzhledem k tomu, že jejich syn je ještě malý a neumí ještě mluvit, chtěli by mu oba rodiče jít osobním příkladem k víře. Se synem se večer před spaním modlí. Snaží se s ním také chodit pravidelně do kostela. Respondent to vnímá, tak jak to zažíval ve své rodině, aby se mu vybudovaly nějaké návyky a zvykl si na to, že se někam pravidelně chodí. „V budoucnu se budu snažit, aby měl malý přátelský vztah s Bohem a viděl, že Bůh je dobrý.“ Později, až bude starší, tak by ho chtěl respondent vést k ministrování, protože i on v dětství byl k tomu veden. I když je jejich syn malý, tak se i přesto snaží vést ho k víře a k modlitbě. Oba to vidí hlavně ve vlastním příkladu, že uvidí, jak se jeho rodiče spolu modlí. „...tak bych rád, kdyby v domácnosti viděl to, že jeho rodiče jsou spolu a viděl své rodiče před křížem se svíčkou, jak se společně modlí, a to, jaké místo má v našem životě Bůh. Aby viděl, že je tady ještě někdo, před kým ti rodiče pokleknou.“ Do budoucna se oba shodli na tom, že by syna chtěli vést ke spontánní modlitbě, tak aby si vytvářel osobní vztah s Bohem. Rodinnou modlitbu před jídlem vnímá respondent jako samozřejmost, snaží se to stejné praktikovat, jak byl na to zvyklý z domu.

Křest vnímají jako důležitý okamžik, ale jsou si vědomi toho, že spousta lidí křest vnímá jako tradici a neuvědomují si, co to křest znamená. Respondent si není jistý, jestli si důležitost křtu uvědomoval u křtu svého syna. „Na jednu stranu to pro mě bylo důležité a na druhou stranu to, že žijeme v nemanželském vztahu, tak to pro mě byl takový rozpor.“ Kněze vnímají jako důležité osoby v předávání víry, ale až po rodičích. Kněží mohou pak v dospívání pomoci v duchovním růstu dítěte, ale jako první by to měli být hlavně rodiče. Zatím oba slíbili jen u křtu, že své dítě povedou k Bohu a k víře, oba doufají, že to brzy slíbí i v manželském slibu.

5.4 Interpretace rozhovoru Rodina B

Druhou zkoumanou rodinou (Rodina B) je ovdovělá žena, která pochází z věřící rodiny, v níž oba rodiče byli věřící. Její manžel pocházel z ateistické rodiny, oba jeho rodiče byli v socialistické straně. Mají spolu dvě děti, staršího syna, jenž ve výzkumu nevystupuje, a druhého syna (Rodina B1). Respondentka vyrůstala v době druhé světové války. V době socialismu, když dospívala, všímala si odsuzování ze strany nevěřících. Nějaký čas se musela schovávat a do kostela v období socialismu nechodila. Velkou změnu vnímá dnes v pohledu nevěřících na věřící. „...teď je to takové klidnější. Lidé si mohou chodit svobodně do kostela, a věřit čemu chtějí a nikdo je za to nebude odsuzovat nebo se jim posmívat“ Od malička ji i její sourozence vedli k víře. „Se starou mamou jsme se modlívali, ona mě i sestry

učila různé modlitby.“ Ze strany rodičů šlo o výchovu příkladem. Hlavní pro ni pak ve víře byla vlastní zkušenost, kterou si prožila během dospívání.

Víra je pro ni důležitou součástí života. „To, že jsem věřící nijak ale nepřeháním. Snažím se modlit v týdnu několikrát modlitbu růžence a slavit všechny svátky a chodit v neděli do kostela.“ Respondentka přiznala, že během svého života přestala chodit do kostela. Bylo to ze strachu z komunistů, a taky kvůli jejímu manželovi, který nebyl věřící. K víře zpět ji přivedl nejmladší syn, když byl na vojně. Ve výchově svých dětí se snažila čerpat ze zkušeností od svých rodičů. Manžel ji s výchovou dětí příliš nepomáhal. Nějaký čas spolu nežili. Na výchovu dětí i po křesťanské stránce byla sama. S manželem však své děti nechali pokřtít, a pak oba synové chodili do náboženství. Respondentka se své děti snažila vést k modlitbě od dětství. „...učila jsme je takové ty klasické dětské modlitby, když byli starší, nechala jsem jim volnost, takže když chtěli, tak se mohli přidat ke mně.“ Rodinnou modlitbu u stolu moc často nepraktikovali. Samozřejmě to bylo na Vánoce.

Křest vnímá respondentka jako důležitou věc pro dítě. Vnímá ho také jako tradici, a taky hezký zvyk vstupu do křesťanského života. Též říká, že to je povinnost rodičů, dát své dítě pokřtít. Na kněze pohlíží jako na autoritu. „Za mého mládí měl kněz autoritu, jak paní učitelka ve škole. Všichni jsme na něj pohlíželi a měli jsme k němu velký respekt a úctu.“ Dnes to u mladých lidí tak nevnímá.

5.5 Interpretace rozhovoru Rodina B1

Dalším respondentem je mladší syn výše zmíněné respondentky (Rodina B), oženil se a s ženou má dvě děti, starší dceři je 21 let a mladší dceři je čerstvě 18. Jeho žena pochází z věřící rodiny. V době jejich mládí vnímali odsuzování ze strany společnosti. Respondent se svou matkou v dětství v době socialismu do kostela nechodili, ve škole svou víru skrýval. Naopak jeho žena během režimu chodila se svou rodinou do kostela a chodila na hodiny náboženství. „Ve škole jsem to pocítovala tak, že mi učitelka říkala, že ať nepočítám s tím, že půjdu na střední školu. Kvůli tomu, že jsem byla pokřtěna a o naší rodině se vědělo, že jsme věřící.“ Dnes se to podle obou respondentů změnilo. „Naše děti se už nemusejí bát, že kvůli jejich víře nemohou jít na dobrou střední nebo vysokou školu.“ Všímají si toho, že se lidé tolik o sebe nezajímají a to, že v něco věří už není jako stigma.

Oba respondenti byli vedeni od malička k víře, ale podle nich, co si vzpomínají, to nebylo nějak moc. „Rodiče nás příliš k víře nevedli tak, že by nám něco vysvětlovali, proč to tak je, prostě se šlo do kostela, a bylo...“ Samozřejmě u nich bylo chození v neděli do

kostela, a rodinná modlitba před jídlem. Respondentka si vzpomíná, jak v dětství jezdila s rodiči a sestrami na různá poutní místa. „Pamatuju si, že mi tyto výlety hodně daly po duchovní stránce.“ Víra je pro oba důležitá v jejich životě. A také si uvědomují, že víra předaná od rodičů nestačí k tomu, aby ji člověk přijal. Musí si ji prožít osobně na vlastní kůži. „Když nás mamka s bráchou vedla k víře, tak jsem s tou vírou tak osobně nesplynul... jak bych to řekl, zakusil jsem si ji na vlastní kůži. Bůh si mě našel a oslovil mě.“ Jeho žena postrádá volný čas, kdy by se mohla věnovat Bohu, tak jak to bylo v mládí. „...v dnešní době, když přijdu utahaná pozdě z práce a musím doma navařit a něco poklidit, tak nemám čas a zapomínám na Boha. Kdysi jsem s ním měla lepší vztah než teď.“

S výchovou dětí k víře pokládají oba za důležité ukázat svým dětem cestku k Bohu, a nechat jim pak svobodu se rozhodnout. Pravidelné chození do kostela je samozřejmost. „...dali jsme děti do náboženství, na přípravu k svatému přijímání a obě naše dcery mají už za sebou bířmování.“ Když byly dcery malé, povídali jsme si o Bohu před spaním a učili je dětské modlitby. Když byly dcery malé, jezdili s nimi na poutní místa, tak jak to měla zažité z dětství respondentka. „Vždycky, když jsme byli na dovolené v Chorvatsku, tak jsme jeli i do Međugorje, protože my sami s ženou na toto místo máme krásné vzpomínky.“ Za důležité pokládají ve víře hlavně osobní příklad. Výchovu obecně k modlitbě nechával respondent na manželce. „...Ze začátku jsem je učila jednoduché dětské modlitby, jako Andělíčku můj strážníčku... a další modlitby se naučili v kostele...“ Rodinná modlitba u respondenta v mládí nebyla samozřejmostí, byl zvyklý se společně modlit na Vánoce a někdy v neděli. Podobně to praktikoval i nyní ve své rodině. „Kvůli tomu, že jsem na to nebyl zvyklý z domu, nevidím v tom takovou důležitost. Na Vánoce se ale vždy modlíme, je to i hezká symbolika.“ Pro jeho ženu to bylo samozřejmé se v neděli před obědem společně pomodlit, ze začátku se to snažila naučit i svého manžela, ale když přišly děti, tak modlitbu před jídlem pomalu vynechávali.

Křest vnímají jako důležitou věc a taky trochu jako samozřejmost a povinnost, kterou musí rodič udělat pro své dítě. „Křtem se stáváme dítětem Božím, je to taková Božská ochrana a rodič má povinnost dát své dítě pokřtít. A taky si vzpomínám, že mi mamka říkala, že s dcerou nemůžu chodit ven, dokud nebude pokřtěná.“ Respondent to vnímá jako okamžik, kdy dítě vstupuje do vztahu s Bohem. Ovšem podle něj i manželky už mladí lidé, kteří nechávají pokřtít své dítě, zapomínají na jeho důležitost a taky na slib, který dávají u křtu. Kněze oba vnímají jako toho, který by měl doplnit vzdělání v oblasti křesťanství. Oba respondenti doufají, že slib, který slíbili u svatby, v rámci možností splnili. „Tak já doufám,

že jsme to nějak naplnili, co jsme slíbili, ale asi bych neřekla, že na 100 %. Ale myslím, že si obě dcery našly cestu k Bohu.“

5.6 Interpretace rozhovoru Rodina C

Poslední a třetí rodinou (Rodina C) je respondentka, která vyrůstala ve věřící rodině spolu s dalšími čtyřmi sourozenci. Nyní žije sama, s bývalým manželem má trojčata, všechny jsou holky. S manželem se rozvedla, když dcery nastoupily do 5. třídy základní školy. V době, kdy vyrůstala, musela se svou rodinou tajit, že chodí do kostela a že jsou věřící. „...Do kostela jsme chodili potají. Snažili jsme se, aby to o nás nikdo nevěděl.“ Když byla starší, tak se přestěhovala s rodinou do menšího města, kde už nemusela tolik tajit, že jsou věřící. Změnu vnímá u svojí dcery, která je také věřící. „...Nemusí se schovávat anebo tajit svoji víru.“ Všimá si změny, že lidé dnes věří jiným věcem a tolik se nezaměřují na tu křesťanskou víru. K víře od mala jí více vedla mamka a babička. „Nevzpomínám si, že by se s námi i otec modlil, nebo že by nás vedl nějak více k víře. On měl jiné starosti a tohle byla práce matky.“ S rodiči do kostela kvůli době pravidelně nechodila. Modlila se doma s mamkou.

Víra je pro respondentku důležitá: „...je pro mě tak normálně důležitá. Nelíbí se mi, jak někteří víru příliš fanatizují.“ V dnešní době přiznává, že do kostela tolik nechodí. Za důležité ve výchově svých dětí pokládala předat víru dětem, „...a to, jak ji uchopí je už pak na nich samotných. My jsme se snažili jim ukázat cestu... rodiče je mají pouze nasměrovat a vlastně svým životem jim ukazovat cestu.“ V dospívání by si podle respondentky měly děti najít cestu k Bohu sami. Své děti s manželem nechali po narození pokřtít, chodili na mši svatou. Ve výchově nechávali dětem větší volnost a svobodu se rozhodnout. „Ke svatému přijímání přistoupili v pozdějším věku. Manžel si přál, ať se sami rozhodnou.“ Jako důležitou vnímá výchovu podle křesťanských hodnot a zásad. K modlitbě děti nějak nevedli, pokládali za důležité se společně pomodlit na Vánoce a na Nový rok. Respondentka uvedla, že to bylo kvůli tomu, že to manžel nepokládal za důležité. „Vedení k víře a k modlitbě vnímali více ze strany babičky a tety než od nás.“

Křest pokládá za důležitý, „...je to pěkná tradice, ale taky to je důležité pro to dítě.“ V dnešní době vnímá, že mladí lidé nechávají pokřtít své dítě na popud rodičů nebo prarodičů. Kněze vnímá, jako důležité osoby, které učí a předávají dítěti víru. „Kněz by měl děti učit náboženství a předávat víru, rodič je hlavní... to ano, ale rodič všechno nezná, kněz je ten, co to má vystudované a všechno ví...“ Rodič je podle respondentky ten, co dítě nasměruje na cestu a může ho naučit praktické věci do života s vírou. S katechety nemá

osobní zkušenost. „Ale ve farnosti máme katechetku, tetu Fanny tuším, a ta to s těmi dětmi dobře umí... aspoň, co jsem slyšela.“ Jestli výchovu dětí splnili, to nedokázala říct, manžel ji s výchovou tolik nepomáhal, a tak byla na to sama. „Netroufám si posoudit, to byste se museli zeptat dcer... jedna dcera je praktikující katolička, ale další dcery do kostela moc nezajdou. Takže asi takhle.“

5.7 Interpretace rozhovoru Rodina C1

Respondentkou je dcera z Rodiny C se svým manželem (Rodina C1). Manžel respondentky pochází z věřící rodiny, mají spolu skoro dvouletou dceru. Respondent vyrůstal na vesnici a tam se v jeho době nesetkal s nějakým odmítáním nebo odsuzováním. „Bylo to tady jiné než ve městě. Byli tu lidi, kteří byli nevěřící, a pak tu byli lidi, kteří byli věřící... no a nás bylo teda více.“ Respondentka se také nesetkala s ničím podobným ve svém okolí. „...Možná pak, když jsem začala více chodit do kostela a připravovala jsme se jako katechumen na přijímání. A tehdy jsem tu víru hodně prožívala, tak si vzpomínám, že se mě spolužáci ptali, jestli jsem normální, že věřím v něco takového.“ Oba vnímají, že to je dnes jiné, než to zažili jejich rodiče a prarodiče. „Lidé se zaměřují na jiné věci ve společnosti než na to, jestli někdo chodí do kostela, nebo nechodí.“

K víře oba respondenty rodiče vedli, ale každého jiným způsobem. U respondentky to bylo volnější a rodiče, především matka, jim dali svobodu se rozhodnout. „Setkala jsem se s vírou hlavně přes babičku a tetu, které jsem viděla, že se modlí. U rodičů vím, že nás nechali pokřtít a že jsme chodili do kostela.“ U jejího muže v rodině to brali razantněji. „...Od malička nás vedli k víře, chodili jsme pravidelně do kostela. Neexistovalo to, že bychom nechtěli ráno vstávat, prostě se řeklo a muselo se jít.“ Doma bylo samozřejmostí, že se bavili o víře. Rodiče je brávali na duchovní poutě, vedli je k ministrování při mši svaté, později navštěvovali společenství mládeže. Víra je pro oba velmi důležitá. „...Je pro mě důležitou součástí mého života.“ Vnímají to jako přátelský vztah s Bohem přítelem.

Jejich dceru se snaží vychovávat tak, aby měla přátelský vztah s Bohem. „Snažím se ji vést k bohu jiným způsobem, než mě vedla moje mamka. Přeji si, aby měla dcera pěkný vztah s Bohem od malička, aby věděla, že kromě rodičů ji má rád ještě někdo další.“ Za důležité pokládají hlavně svědčit svým životem. Když bude starší, chtěli by ji ve výchově předat křesťanské zásady a hodnoty. Vést ji k četbě Písma, modlitbě, účasti na mši svaté a různých duchovních cvičeních. „Mně osobně to hodně dalo do duchovního života, a tak bych chtěl, aby i dcera měla takovou zkušenost.“ K modlitbě jejich dítě vede hlavně matka, která se s dcerou modlí, když ji uspává. „...snažím se, aby Bohu poděkovala, za to, co přes den

prožila.“ Společnou modlitbu prožívají před nedělním obědem nebo před většími svátky. „Společně se vždy ještě modlíme, než někam vyjedeme autem...je to už takový náš rituál před cestou...“

Křes je pro ně okamžik, kdy se stávají Božím dítětem. Je pro oba důležitý. „...jsme pak pod takovou Boží ochranou.“ Uvědomují si, že to je důležitý závazek a slib, který slibují před knězem a Bohem za své dítě. Díky tomu, jak byla víra brána u respondenta v rodině, tak si nedovede představit, že by jeho dítě nebylo pokřtěné. Na kněze se dívají, jako na osobu pověřenou Bohem, aby hlásal evangelium. „...Rodič by měl být vzorem pro dítě v těch praktických věcech v životě a kněz by měl objasňovat některé věci, učit a duchovně vést k Bohu.“ S katechety se ve farnosti od respondenta setkávají. „...Zaměřují se na ty menší děti před vstupem na základní školu, myslím, že je to dobré a pomáhá to v jejich duchovním rozvoji.“ Oba manželé doufají, že svůj slib, vedení dcery k víře, zatím splňují dobře. Respondentce chybí, že se jí její matka taky tak nevěnovala v dětství.

6. Vyhodnocení výzkumu

6.1 Změny v rodinách generačně

6.1.1 Změny v rodině A, A1, A2

Rodiče respondentů (Rodina A) byli velmi ovlivnění vírou svých rodin ze kterých oba pocházeli, především v oblasti víry. V obou rodinách byla víra brána jako samozřejmost, o které se nemohlo diskutovat. Víra se zde přenášela z generace na generaci. Možná to bylo ovlivněno i celkovou situací ve společnosti, ve které vyrůstali a která je ovlivnila. V podobném směru se snažili vychovávat i své děti (Rodina A1 a A2) Na každé dítě to mělo jiný vliv, který si odnesli s sebou do své rodiny.

Jejich dcera (Rodina A1) vnímala ve své rodině především osobní příklad, který byl pro ni důležitý a viděla ho jak ze strany rodičů, tak ze strany prarodičů, kteří s nimi žili v domě a měli tak na ni také určitý vliv. Ve své rodině při výchově dětí praktikuje výchovu k víře hlavně osobním duchovním příkladem. Její manžel je konvertita a do výchovy vnáší trochu jiný směr a pohled na celou výchovu, která není tak striktní a příkazová. I on se snaží jít svým životem dětem příkladem, o víře se snaží s dětmi rozmlouvat, aby si od malička vytvořili dobrý vztah s Bohem, ve kterém budou postupně růst.

Odlišně ovlivnila výchova k víře jejich syna (Rodina A2), respondent hodně vnímal ráznost a zásadovost, především ze strany otce. Osobní příklad ze strany matky vnímal také, ale větší vliv na něj měl otec. Jiný pohled na výchovu jejich dítěte mu dává jeho přítelkyně, která pocházela sice z věřící rodiny, ale ne praktikující. K víře se dostala později, když byla v pubertě. To jí podle ní dává jiný a otevřenější pohled. Ve výchově k víře vidí jako důležitý osobní příklad rodičů a budování přátelského vztahu s Bohem. O to se pokouší i respondent, ovšem je zde velké ovlivnění ze strany jeho rodiny. Jeho partnerka některé věci ve víře nepokládá za tak důležité je dodržovat.

Modlitba a výchova k modlitbě je pro obě mladé rodiny důležitá. Respondentka (Rodina A1) se snaží své děti vést k děkovné modlitbě svými slovy a starší syny učí pomalu klasické modlitby jako Otče náš, Zdrávas Maria. Její bratr s přítelkyní se se svým synem modlí, dítě je však zatím moc malé a neumí mluvit. I přesto se před ním večer i před jídlem modlí. Když bude vyrůstat, chtěli by ho učit děkovnou modlitbu, pomocí které si vybuduje přátelský vztah s Bohem a nebude tak Boha vnímat jako někoho, kdo umí jen trestat.

Z celkového pohledu na celou rodinu vnímám rozdíl ve výchově rodičů a jejich dětí. Jejich rodiče byli ve výchově taková ta „stará škola“, která vnímá víru velmi striktně, jako

něco, co má tak prostě být. Jejich dcera vnímala určitou tradici, že některé věci byly tak a nějak se nad nimi nediskutovalo. Do své rodiny si však odnesla osobní příklad k výchově svých dětí. Samozřejmě, že některé věci jsou tak, jak mají být, jako chození pravidelně v neděli do kostela nebo slavení svátků či večerní modlitba. I její výchovu ovlivnil manžel, který vnímá víru a výchovu k ní zase jiným způsobem než ona. Jejího bratra hodně ovlivnila výchova otce, který byl striktní a o víře s ním nediskutoval. Podle této zásady se snaží žít i dnes. Jeho výchovu obměkčila jeho přítelkyně, která si myslí, že je dnes jiná doba a víra by se měla trochu přizpůsobit dnešnímu světu. Snaží se jít synovi osobním příkladem, který u ní uvidí, když bude vyrůstat.

6.1.2 Změny v rodině B, B1

Respondentka z rodiny (Rodina B) pochází z věřící rodiny. Ve víře byla od malička vychovávána. Na křesťanskou výchovu u jejich dvou synů měl velký vliv její manžel, který byl ateista. Na výchovu dětí byla úplně sama, když ji manžel na nějakou dobu opustil. To, že její manžel byl nevěřící, mělo vliv na celkovou křesťanskou výchovu. Rodinnou modlitbu před jídlem aplikovali pouze před Vánoci. Oba dva syny nechali pokřtít a vedli je k svatému přijímání. Respondentka na nějaký čas přestala chodit do kostela, kvůli socialistickému režimu. K víře zpátky ji přivedl mladší syn. Od té doby chodí opět do kostela.

Výchova ovlivnila jejich mladšího syna, pro kterého je víra důležitá, ale děti v tomhle směru příliš nevedl. Jeho manželka pochází také z věřící rodiny, v níž ze strany rodičů nebylo nějaké vedení k víře. O víře se v jejich rodině nediskutovalo. Jeho žena to vnímá jako takové to tradiční chození do kostela. Osobněji prožili víru, když vyrůstali a chodili společně do společenství mládeže. Jejich výchova byla hodně ovlivněna jejich rodinami. Modlitbu na Vánoce a na Nový rok praktikovali, s dětmi se respondentka modlila, když byly malé. Ale když vyrůstaly, tak už ne. Oba manželé se shodli na tom, že, když to neviděli doma ze strany rodičů, neměli potřebu to tak praktikovat i společně ve své rodině. Obě dcery nechali pokřtít, to brali jako samozřejmost a povinnost rodičů. Pak je vedli ke svatému přijímání a obě děti chodily do náboženství. Společně chodí na nedělní mši svatou. Respondentka vnímá, že by rodiče měli předat víru a ukázat dítěti směr, a pak by se mělo samo svobodně rozhodnout a růst ve víře. S manželem a dětmi jezdili na různá poutní místa, tak jak byla respondentka zvyklá z domu. O víře se s dětmi doma moc nebavili.

Jejich výchova k víře byl hodně volná, za důležité brali především křest a svátost přijímání, kterou dítě mělo přijmout. Pro biřmování se jejich dcery rozhodly samy. Výchova byla velmi podobná té, kterou zažili sami, když vyrůstali s rodiči.

6.1.3 Změny v rodině C, C1

Respondentka byla na výchovu svých třech dcer sama, její manžel byl hodně benevolentní a nechal dětem volnost a možnost se rozhodnout. Respondentka nebyla ani ve své rodině nějak více vedena k víře. Dcery nechali s manželem pokřtít. Pro svátost eucharistie se dcery rozhodly v pozdějším věku. K modlitbě dcery přímo nevedla. Vnímala, že by dcery měly najít cestu k víře a k Bohu samotné, oni jim s manželem ukázali cestu.

Její dcera vnímá zpětně určité nedostatky ve výchově k víře, které se snaží vynahradit svoji dceři při výchově. Se svým manželem, který pochází z věřící rodiny, se snaží vést svou dceru k víře a k Bohu od malička, chtějí, aby s ním měla hezký vztah. Snaží se jí jít osobním příkladem. Na jejího manžela měla vliv jeho výchova v rodině, uznává, že některé věci neměl rád, když byl malý, ale teď v dospělosti, je za ně rád. Respondentka čerpá z příkladu svého manžela, i když jeho výchova byla ráznější. Ona se ji snaží upravit mírnějším způsobem. K modlitbě svou dceru vede už od malička, učí ji klasické dětské modlitby a také modlitbu svými slovy. Společně se také s manželem a dcerou modlí před jídlem a v autě, než vyrazí na cestu. Křest je pro oba důležitý, vnímají to jako závazek a slib Bohu, že budou předávat a vést dceru k víře k Bohu.

Respondentka se se svým manželem snaží dceru vychovávat jinak, než byla vychovávána ona sama. Cestu k Bohu si ona našla sama v pozdějším věku, když se zamyslí zpětně, tak jí chybí vedení k víře ze strany matky a otce. Díky tomu by mohla mít respondentka případně lepší vztah s rodiči. Prostřednictvím svého manžela a jeho osobité víře mohla poznat jiný způsob výchovy, kterým se snaží vést i svoji dceru.

Závěr

Cílem práce bylo zjistit jaký mají vliv rodiče na děti ve výchově, jestli je jejich křesťanská výchova ovlivnila, při výchově svých dětí. Ve výzkumu jsme zkoumali předávání víry v rodinách; vedení k modlitbě; vztah k rodinné modlitbě. Jak rodiče vnímají křest, kněze nebo katechety. Zkoumali jsme názor rodičů (*prarodičů*) a nové generace rodičů (*novo rodičů*). Také jsme se ve výzkumu zajímali, jak v jejich době, když vyrůstali, společnost vnímala to, že jsou věřící. Zabývali jsme se také případným vlivem společnosti na výchovu.

Pomocí kvalitativního výzkumu a metody polostrukturovaného rozhovoru jsme vybrali tři vícegenerační rodiny z farnosti. Rodiny byly ochotné poskytnout potřebné informace k práci. Díky rozhovoru jsme získali potřebné informace a potřebný vhled do situací v rodinách. Přepisem a kategorizováním rozhovoru jsme získali jasné informace o vlivu a případné změně ve výchově v rodině.

Rodiče byli v některých případech ovlivněni dobou, ve které oni sami vyrůstali a taky tím, jak byla víra brána v jejich rodině. Podle toho pak oni vychovávali. Jejich děti byly do značné míry ovlivněny jejich výchovou k víře. Z generační rodiny, v níž jsem mohla sledovat vliv výchovy u dvou sourozenců, vyplynulo, že výchova jejich rodičů ovlivnila každého trochu jiným způsobem. Respondentka vnímala více vliv matky a prarodičů, jako osobní příklad ve víře. Její bratr vnímal více vliv otce a jeho razantnější výchovu, kterou si nese i do svého života. U další rodiny bylo vidět, jak výchova ovlivnila přímo respondenta. Ten nebyl zvyklý na přímé vedení rodičů, a tak ani on ve své rodině nevedl své děti přímo k víře. Bylo to dáno tím, že neviděl důvod, proč by to tak měl dělat, když u něj doma na to zvyklý nebyl. V podobném stylu byla vychovávána i jeho manželka.

Ve třetí rodině, kterou jsme ve výzkumu sledovali, vyplynulo, že na respondentku při výchově k víře měl největší vliv její manžel, který vyrůstal v rodině, v níž kladli na víru velký důraz. Respondentčina matka byla věřící, ale díky jejímu manželovi a taky prostředí ve kterém vyrůstala, nekladla na výchovu k víře důraz. Rodiče nechávali dětem volnost se v pozdějším věku rozhodnout sami.

Pro všechny respondenty je křest velmi důležitým okamžikem v životě dítěte. Někteří to vnímají i jako hezkou tradici a zvyk, ale vidí za tím i odpovědnost, kterou rodiče slibují za dítě. Starší generace viděly v kněžích autoritu, která podle nich v dnešní době

vymizela. S katechety se v jejich době nesetkávali, ale dnes s nimi nemají problém. Mladí rodiče se ve většině případu shodli na tom, že kněz je důležitá osoba, která jim pomáhá duchovně růst. V oblasti předávání víry vnímají respondenti rodiče na prvním místě a až potom kněze. Rodič by měl dítěti předat víru a ukázat cestu k Bohu. Katechety a pastorační asistenty vnímá mladá generace pozitivně. Všichni se ve farnosti setkali s prací katechety s předškolními dětmi.

Potvrdil se vliv rodičů na výchovu dětí. Vliv rodičů se odráží i na jejich osobním postoji k víře. Podle zkušeností s vírou v rodině pak vychovávají své děti. Vliv na pozdější výchovu k víře má i výběr partnera, který s sebou přináší vliv svých rodičů. Velkým faktorem, který ovlivňoval respondenty je vlastní příklad rodičů v náboženské výchově.

Použité zdroje

Knižní zdroje

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad. 21. (12. opravené) vydání, 2016. Praha: Česká biblická společnost. ISBN 978-80-7545-009-8.

BREZINKA, Wolfgang, 1996. *Filozofické základy výchovy*. Přeložil Ivan OZARČUK. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství, s. 213. ISBN 8071131695.

CIPRO, Miroslav, 1984. *Průvodce dějinami výchovy*. Praha: Panorama, s. 579. ISBN (Váz.):.

ČÁBALOVÁ, Dagmar, 2011. *Pedagogika*. Praha: Grada, s. 272. Pedagogika. ISBN 978-80-247-2993-0.

ČÁP, Jan, 1993. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum,, s. 415, ISBN 8070665343.

DOBSON, James C., 1995. *Výchova dětí*. Přeložila Alena MĚŘÍNSKÁ. Brno: Nová naděje-křesťanská organizace pro pomoc mládeži,, s. 237, ISBN 8090172644.

Familiaris consortio: apoštolská adhortace Jana Pavla II. o úkolech křesťanské rodiny v současném světě z 22. listopadu 1981. Přeložil Terezie BRICHTOVÁ, 1992. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství, s. 101, ISBN 8071130672.

FRANTIŠEK. *Amoris laetitia: Radost z lásky: posynodální apoštolská exhortace o lásce v rodině.* Přeložil Jaroslav BROŽ, 2016. Praha: Paulínky, s. 230. ISBN 978-80-7450-225-5.

FROSSARD, André, 1992. *Boh v otázkách dnešního člověka*. Přeložil Mária GÁLOVÁ. Bratislava: LÚČ, 1992, s. 135. ISBN 8071140481.

Gaudium et spes: Radost a naděje : pastorální konstituce o církvi v dnešním světě, 1969. V Praze: Vyšehrad,, s. 123. Documenta, 1. ISBN (Brož.).

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ, 2000. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000, s. 774. ISBN 807178303X.

HENDL, Jan, 2008. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál,, s. 408. ISBN 978-80-262-0219-6.

Katechismus katolické církve. Přeložil Josef KOLÁČEK, 2001. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, s. 793. ISBN 8071924881.

KRAUS, Blahoslav a POLÁČKOVÁ Věra, 2001. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, s. 199. ISBN 8073150042.

KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008, s. 215. ISBN 978-80-7367-383-3.

LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana, 2006. *Vývojová psychologie*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, s. 368. Psyché. ISBN 80-247-1284-9.

LOBKOWICZ, František Václav, 2007. *Křest*. Karmelitánské nakladatelství, s. 38. ISBN 978-80-7195-046-2.

MATĚJČEK, Zdeněk, 1986. *Rodiče a děti*. Praha: Avicenum, s. 335. Rodinný kruh

MATĚJČEK, Zdeněk, 1994. *Po dobrém, nebo po zlém?: o výchovných odměnách a trestech*. 4. vyd. Praha: Portál, s. 109. ISBN 8085282003.

MATĚJČEK, Zdeněk, 1992. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, s. 223. ISBN 8004252362.

MATOUŠEK, Oldřich, 1997. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), s. 144. ISBN 8085850249.

PELIKÁN, Jiří, 1995. *Výchova jako teoretický problém*. Ostrava: Amosium servis, s. 234. ISBN 8085498278.

PONSARD, Christine, 2008. *Víra v rodině*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. Familia. s. 239. ISBN 978-80-7195-184-1.

SMAHEL, Rudolf, 1997. *Rozhlasové přednášky o výchově dětí*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, s. 126.

SMAHEL, Rudolf, 1993. *Duševní vývoj a duchovní zrání dítěte v křesťanské rodině*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, s. 119.

ŠOLTÉSZ, Štěpán, 1970. *Kristus a rodina*. 2. vyd. Praha: Kalich, s. 214.

TOMÁŠEK, František, 1973. *Výchova v rodině*. Řím: Křesťanská akademie, s. 123.

H. NORMAN WRIGHT & GARY J. OLIVER, 1999. *Raising kids to love Jesus*. Ventura, Calif: Regal. ISBN 9780830721528

Elektronické zdroje

OPATRŇÝ, Aleš. Víra – co víra je a co není. In: *Víra.cz* [online]. 14. 6. 2001 [cit. 9. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.vira.cz/Texty/Glosar/Vira.html>

Modlitba jako vztah. Křesťanská modlitba – Modlitba.cz [online]. [cit. 5. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.modlitba.cz/o-modlitbe/modlitba-co-to-je/modlitba-jako-vztah/>